

Rekreatie
in het
Westhoek -
natuurreservaat

wvt

Westvlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd v.z.w.

ERRATUM

Blz. 36 - Kaart 9 : herkomst der bezoekers in het Staatsnatuur-
reservaat "De Westhoek" :

bij te voegen : Duitsland : 7 %

234725

Westvlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd v.z.w.

VLAAMSE GEMEENSCHAP
AFDELING NATUUR
Marc LETEN - natuurwachter
Plotersgracht 6 - 9000 GENT
Tel./Fax (09) 233 24 73

Vlamingstraat 55
8000 Brugge
Telefoon 050/33.12.85

REKREATIE

IN HET

WESTHOEK - NATUURRESERVAAT

*Rapportering van het beleidsoriënterend sociologisch
onderzoek naar de aard en de omvang van de recreatie
in het staatsnatuurreservaat De Westhoek te De Panne
juli - augustus 1979.*

Dank en waardering gaat ook naar de instanties die deze studieopdracht hebben mogelijk gemaakt, inzonderheid het Ministerie van Landbouw, het Bestuur van Waters en Bossen en de Advieskommissie. Een bijzonder woord van dank geldt ten slotte de vele anonieme rekreanten die zo bereidwillig waren hun medewerking aan de enquêtering te verlenen.

In acht genomen de beperkte onderzoekperiode blijven bij deze studie ongetwijfeld nog tal van vragen over, die een dieper en langduriger onderzoek vereisen zodat verdere studie en een voortdurend waakzaam beleid zullen moeten uitmaken in hoeverre de in dit rapport geponeerde stellingen en raadgevingen blijvend kunnen worden verdedigd en opgevolgd.

P. Rosseel

Bestendig Afgevaardigde

Voorzitter W.V.T.

1. INLEIDING

In opdracht van het Bestuur van Waters en Bossen, is in de loop van de maanden juli en augustus 1979 door de Westvlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd een sociologisch onderzoek verricht onder de bezoekers van het Staatsnatuurreservaat te De Panne.

Doel van het onderzoek was voornamelijk aanwijzingen te krijgen over de aard en de omvang van de recreatie, ten behoeve van het beheer. Vastgesteld werd immers dat in de laatste jaren ten gevolge van externe factoren, - inzonderheid de ontsluiting van 150 ha aanliggende duinen -, duidelijke verschuivingen in het recreatiepatroon optraden, waardoor het reservaat onder een toenemende recreatiedruk kwam te liggen.

Konkreet werd gevraagd na te gaan

- (1) welke bezoeksintensiteit het reservaat kent,
- (2) waar en waarheen de bezoekers zich hoofdzakelijk bewegen,
en
- (3) hoe de bezoekers zich gedragen en welke recreatieve activiteiten zij hierbij ontplooiën.

Overeenkomstig de opdracht droeg het onderzoek een beleidsoriënterend karakter en is ernaar gestreefd op basis van het gereleveerde recreatiepatroon een aantal valabele aanbevelingen en suggesties voor het toekomstig beheer te formuleren.

2. METHODIEK

Hoofdbetrachting van het onderzoek was inzicht te verwerven in het globaal bezoekerspatroon zowel kwalitatief als kwantitatief.

Onontbeerlijk hiertoe waren konkrete gegevens omtrent gebruiksintensiteit en -modaliteiten van het reservaat.

In enige methodiek ter bepaling van deze, was door de opdrachtgevende overheid niet voorzien. Het stond de onderzoeker derhalve vrij een eigen, door hem dienstig geachte, methodiek te ontwikkelen.

2.1. Aangewende onderzoekstechnieken.

Uit de vele mogelijkheden die het wetenschappelijk sociologisch onderzoek terzake biedt, diende een keuze gemaakt. In functie van het terreingericht karakter van het onderzoek en teneinde zowel een brede als diepgaande analyse te maken, werd een combinatie van enquêtering, gestructureerde observatie en visuele telling meest aangewezen geacht.

2.1.1. De enquêtering.

Inzicht in de kwalitatieve aspecten van de recreatie werd in hoofdzaak nagestreefd via ondervraging van de bezoekers.

Ten aanzien van de enquêtering stelden zich evenwel enige problemen van methodologische en praktische aard, in het bijzonder wat betreft de keuze van de te ondervragen personen en hun representativiteit ten opzichte van het globaal bezoekersaantal.

Uitgaande van de overweging dat de ondervraging van alle rekreanten of van alle groepen in een relatief druk bezocht terrein als het Westhoekreservaat in de praktijk niet haalbaar is, dienden de ondervragingen noodgedwongen bij wijze van steekproef te geschieden.

Het trekken van een representatieve, a-selekte steekproef bleek echter aanzienlijk bemoeilijkt door het onbekende bezoekersquantum, de fluctuaties in densiteit en de ongelijke spreiding over het terrein.

Vermits die facetten van de recreatie in sterke mate door tijds- en plaatsgebonden factoren kunnen worden beïnvloed, laten zich dan ook zekere reserves formuleren met betrekking tot het tijdstip en de ruimte waarop de interviews zijn afgenomen.

Vooreerst is er ondervraagd tijdens de vakantieperiode (juli - augustus 1979) en onder weersomstandigheden die doorgaans als gunstig voor de openluchtrecreatie kunnen worden beschouwd. De dagen waarop de interviews werden afgenomen, waren daarenboven met uitzondering van vrijdag 27 juli en donderdag 30 augustus, steeds zaterdagen, zon- of feestdagen.

Alszodanig werden de meeste enquêtes in feite uitgevoerd op recreatietopdagen, waardoor mogelijks een overwaardering en vertekening van het recreatiepatroon is ontstaan t.a.v. het door-de-weekse bezoek in de zomer. Vast staat bovendien dat het enquête-onderzoek geen inzicht verschaft in het recreatiegebeuren tijdens de andere seizoenen van het jaar.

Nog met betrekking tot de beperkingen van de steekproef in de tijd moet worden vermeld dat wegens de eerder geringe statistische basis geen rekening kon worden gehouden met het soms aanzienlijke verschil in drukte op de verschillende uren van de dag.

Mede hierdoor vertoont de steekproef, gezien het minder druk morgenbezoek, een grotere graad van representativiteit t.a.v. de voormiddagbezoekers dan t.a.v. de middagrekreanten. Bovendien was het niet mogelijk te anticiperen op de per interviewdag fluktuierende aantallen aanwezige recreanten.

Wat betreft de representativiteit in de ruimte is er echter wel zorg voor gedragen dat zowel de bezoeker op meer drukke punten als in de rustiger gedeelten aangesproken werd.

Een bijzonder probleem vormde de vraag op welke wijze de te ondervragen personen geselecteerd dienden te worden, temeer daar de steekproef én op solitaire bezoekers én op groepen getrokken werd.

In concreto is de volgende steekproefprocedure aangehouden :

- de interviewers bewogen zich over het gehele terrein en spraken zowel alleenlopenden als groepen aan,
- elke groep werd in zijn totaliteit aangesproken, maar alleen het gemeenschappelijk standpunt, zoals door de woordvoerder(s) verwoord, is in het antwoord genoteerd. Hierbij werd uitgegaan van de hypothese dat deze woordvoerder(s) in het betrokken gezin (of groep) ook de persoon is die in overwegende mate het rekreatieve gedrag van de groep bepaalt of op zijn minst beïnvloedt.

Het uiteindelijke steekproefbestand bestond aldus uit de responsen van de woordvoerder(s) per groep en van de aangesproken solitaire bezoekers.

De enquêtes zelf waren van een gestructureerd en gestandaardiseerd type. Deze methode hield nauw verband met de opzet om nauwkeurige en tevens vergelijkbare informatie te verkrijgen over een relatief grote groep rekreanten die het reservaat bezoeken. Dit bleek best te verwezenlijken door aan iedereen identieke vragen te stellen, waarbij per vraag het aantal antwoordmogelijkheden vrij bleef.

De respondenten dienden spontaan te antwoorden op vragen welke in zo algemeen mogelijke termen waren gesteld. Teneinde deze spontaneiteit niet af te remmen werd van geprecodeerde antwoorden afgezien. De vragenlijsten bevatten naast identifikatievragen, hoofdzakelijk aktievragen en opinievragen van het open-eind-type.

De openheid van dit laatste type werkte de zogenaamde 'social desirable'-antwoorden in de hand. Bij de interpretatie is hiermede rekening gehouden.

2.1.2. Externe observatie.

Voor een aantal, nochtans belangrijke aspecten van het rekreatiepatroon, zoals de spreiding of concentratie van de bezoekers in het terrein, het aantal rekreanten en de uitrusting die zij bij hun rekreatieve activiteiten benutten, bleek de ondervraging onvoldoende relevant.

Ook behoefden zekere resultaten van het enquêteonderzoek op hun feitelijkheid getoetst. Teneinde hierin tussen te komen werd aanvullend een beroep gedaan op de observatie als waarnemingstechniek. Op verschillende dagen werd dan ook gedurende de voor- en namiddag door diverse waarnemers aan gestructureerde observatie gedaan. Specifiek werd de aandacht hierbij gericht op :

- (1) het aantal bezoekers,
- (2) hun ruimtelijke spreiding en lokalisatie,
- (3) hun rekreatieve activiteiten.

Als meettechnieken werd fysische evidentie en visuele telling aangewend.

Fysische evidentie gaf onrechtstreekse aanwijzingen nopens de relatieve bezettingsgraad van de terreingedeelten via erosie (hierbij werden sporen van menselijke erosie aan vegetatie en duinen als maatstaf genomen) en akkretie (hierbij was de aard en de hoeveelheid van het achtergelaten materiaal indikator).

De visuele telling beoogde voornamelijk de omvang van het bezoek te kwantificeren.

Omdat de visuele telling zijn maximale waarde zou krijgen, werden vooreerst alle mogelijke in- en uitgangen van het gebied bepaald. Vervolgens werden aan deze toegangen tellers geplaatst die het totaal aantal in- en uitgaande personen langs de verschillende doorgangen dienden te noteren (cordon-telling). Niettemin trad mogelijks een onderwaardering van het aantal bezoekers op tengevolge van de moeilijk te kontroleren infiltratie via de zeereep en enkele kleinere informele toegangen. Aangenomen mag echter worden dat deze onderwaardering werd gecompenseerd door een evenredige overwaardering tengevolge van dubbel-telling. Dubbeltelling trad namelijk op telkens wanneer de rekreaant het domein slechts tijdelijk verliet, hetgeen relatief vaak gebeurde.

Daar niet alleen een opname van de intensiteit, maar ook de lokalisatie van de bezoekersstroom belangrijk objekt van onderzoek was, werd per doorgangplaats een welbepaalde tellingsnotitie opgesteld. Op die manier konden in combinatie met de telresultaten, belangrijke indikaties nopens de bezoekersstroom worden verkregen.

2.2. Verwerkingsmethode.

Twee types gegevens resulteerden uit het onderzoek : kwalitatieve en kwantitatieve.

Luidens de opdracht diende bij de verwerking gestreefd naar een aanschouwelijke en praktisch hanteerbare voorstelling van de onderzoeksresultaten.

Overeenkomstig deze betrachting zijn de resultaten van het enquête-onderzoek bij voorkeur descriptief verwerkt. Ter bepaling van de rekreatie werd in het enquête-onderzoek immers niet gestreefd naar maten die de rekreatieve functies uitdrukken in zuiver getalsmatige en statistische eenheden.

De via observatie verkregen gegevens die de rekreatie in hoofdzaak kwantitatief trachten te benaderen, zijn daarentegen eerder getalsmatig verwerkt en vooral onder de vorm van tabellen, grafieken, histogrammen en kaarten weergegeven.

3. ELEMENTAIRE GEGEVENS NOPENS HET REKREATIEOBJEKT.

3.1. Ligging en Terreingesteldheid.

Het Staatsnatuurreservaat De Westhoek situeert zich in de noordwestelijke uithoek van West-Vlaanderen tussen de badplaats De Panne en de Franse grens. Met een oppervlakte van nagenoeg 350 ha vormt het domein een belangrijk aandeel in het aanbod natuurlijk rekreatief apparaat van de Westkust.

Mede door zijn ligging in een bij uitstek op toerisme afgestemde kustzone, laat het rekreatiegebeuren er een sterk seizoengebonden verloop veronderstellen.

Het Westhoek-reservaat is een typisch duinenreservaat waarin van noord naar zuid een vijftal evenwijdig lopende zones kunnen onderscheiden worden : de zeereep-duinen, de noordelijke panne, het centrale wandelduin, de zuidelijke panne en de binnendingordel tegen de Polders aan. Elk van deze zones herbergt een eigen vegetatie, zodat het gebied een rijke afwisseling vormt van begroeide duinhoofdjes, ondoordringbaar struweel (vlier, liguster, kruipwilg, duindoorn), kale stuifruggen, duinweiden en bossages.

In de winter bij hoge grondwaterstand, komen sporadisch ook enkele duinplasjes voor (niet ten tijde van het onderzoek).

3.2. Ontsluiting en bereikbaarheid.

Het Westhoek-reservaat wordt begrensd noordwaarts door het strand en de Noordzee, oostwaarts door het zgn. residentieel urbanisatiegebied en het I.W.V.A.-waterwinningsgebied, zuidwaarts door de Polders en westwaarts door de rijksgrens en de camping Perroquêt.

Voor de externe ontsluiting zorgen diverse rijks- en gemeentewegen zoals de Duinkerkelaan, de Westhoeklaan, de Kerkstraat en de Dynastieaan. Direkte toegang tot het domein geven de Schuilhavenlaan, de Panharinglaan, de Groene Biezenlaan en de Duinhoekstraat.

Intern is het domein ontsloten door een vijftal wandelpaden (Oostergrenspad, Duindoornpad, Konijnenpad, Helmpad en Grenspad).

Het reservaat is bereikbaar bij middel van het openbaar vervoer zowel met de kusttram als met de lijnbus De Panne-Adinkerke. De respektievelijke haltes zijn evenwel op een afstand van ongeveer 500 meter van de meest nabije ingangen gelegen.

Per auto kan het domein bereikt worden via de Schuilhavenlaan, de Groene Biezenlaan, de Panharinglaan en de Duinhoekstraat.

Voetgangers kunnen daarenboven zowel vanuit De Panne als Bray-Dunes via het strand de Westhoekduinen bereiken.

3.3. Rekreatieve infrastructuur.

Mede door het statuut als natuurreservaat zijn de infrastrukturele voorzieningen in de Westhoek eerder beperkt. Veel van de kunstmatig aangelegde konstrukties dateren bovendien uit de oorlog : bunkers, restanten verharde wegenis en draadversperringen. Kortelings werden evenwel de meeste bunkers opgeruimd. Het hiervan afkomstige puin werd in grote mate aangewend voor het opwerpen van de hoogtij-dijk langsheen de duinvoet.

Behoudens aan de zeezijde is het reservaat door een (niet steeds even efficiënte) omheining omgeven. Op een 7-tal plaatsen werd een ingang uitgespaard. Een draaimolen verhindert dat ruiters via deze ingangen het domein betreden. Aan twee toegangen zijn oriëntatieborden aangebracht. Richtlijnenborden ontbreken.

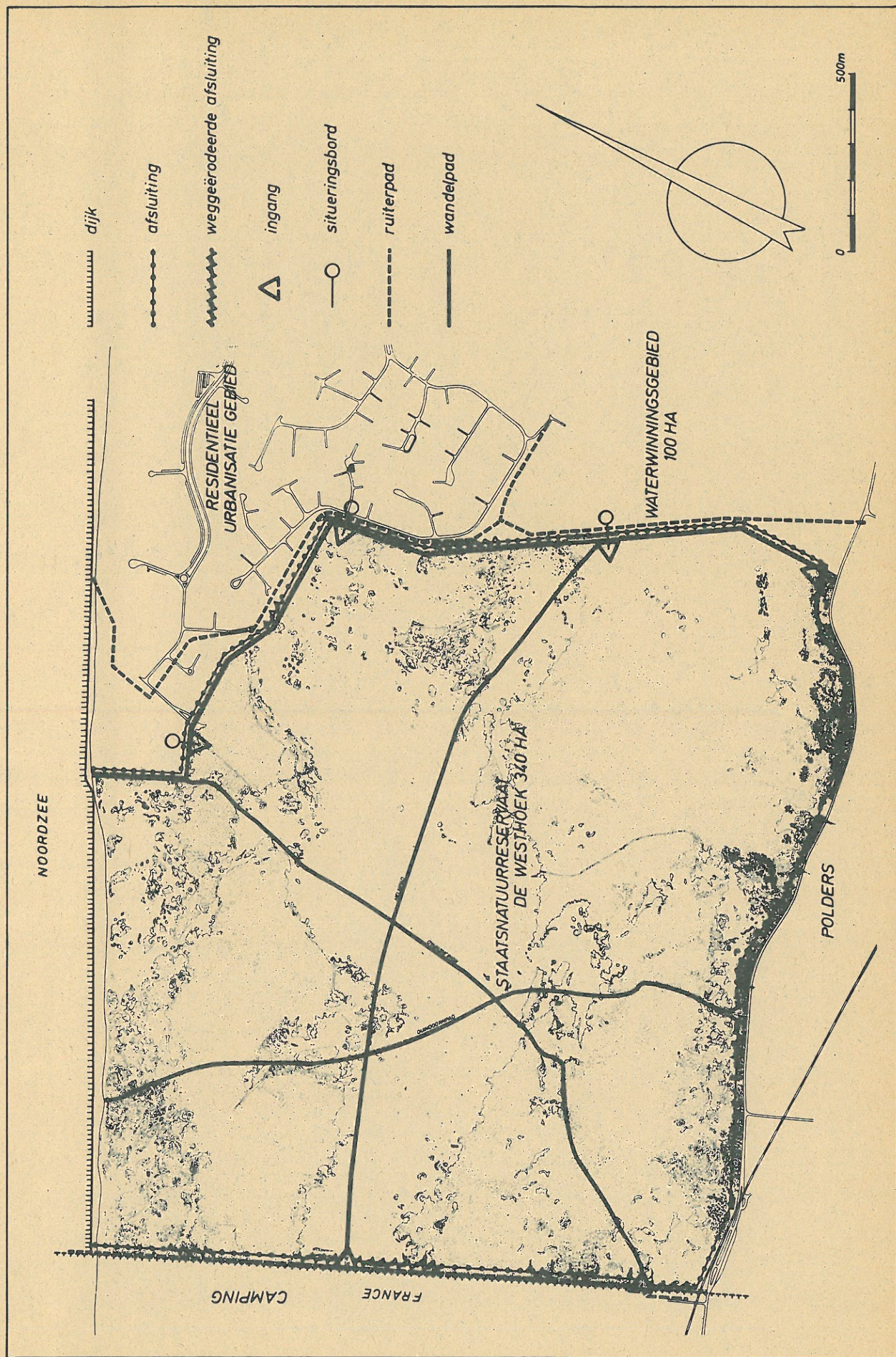
Ten behoeve van de wandelaars zijn een vijftal wandelpaden (gezaamenlijk 10 km lang) uitgestippeld. Betonnen kleurkoppaaltjes zorgen voor een sobere maar funktionele bewegwijzering.

Aan de meeste ingangen en op diverse plaatsen in het domein is ook routemarkering via naamborden aangegeven.

3.4. Beheer, bewaking en politiereglement.

Als staatsdomein wordt het beheer van het reservaat waargenomen door

Kaart 1: Rekreatief- infrastrukturele voorzieningen Westhoek- reservaat.

het Bestuur van Waters en Bossen (1), houtvesterij Brugge. Een beedigd ambtenaar van dit Bestuur staat direkt in voor de bewaking. Aanbevelingen nopens het beheer en de bewaking kunnen door de krachtens art. 16 van de Wet op het Natuurbehoud opgerichte Kommissie van Advies worden verstrekt.

Het rekreatieverkeer is aan strenge voorschriften onderworpen.

Het Ministerieel Besluit van 23 oktober houdende de reglementering van bewaking, de politie en het verkeer in de staatsnatuurrreservaten legt o.m. de volgende verbodsbepalingen op :

- *het reservaat te betreden een half uur na zonsondergang of een half uur vóór zonsopgang*
- *gebruik te maken van een motorvoertuig, -vaartuig of -rijwiel, van welke aard ook*
- *paard te rijden*
- *sporttakken te beoefenen en spelen te doen in groepsverband*
- *huisdieren te laten loslopen of vergezeld te zijn van om het even welk dier, zelfs aan de leiband*
- *te hengelen, te baden, te zwemmen of te roeien*
- *te kamperen, tenten of windschermen op te slaan*
- *te leuren, kantines, kramen of andere dergelijke inrichtingen op te stellen of uit te baten met het oog op de verkoop of de uitstalling van drank, eetwaren of welke andere goederen ook*
- *om het even welk voorwerp dat tot de uitrusting van het reservaat behoort te vernielen, te beschadigen of te misbruiken*
- *gelijk welke afvalstoffen achter te laten, te storten of in te graven*
- *gebruik te maken van transistors, luidsprekers, modelvaartuigen en -vliegtuigen, of de omgeving of de bezoekers op welke wijze ook te storen*
- *drager te zijn van een jachtwapen, vangtuigen, kap- of ruimingswerktuigen*
- *opzettelijk dieren, planten of sporen in te brengen*
- *planten of plantendelen te verwijderen.*

(1) Bij het verstrekken van de opdracht resortherend onder de bevoegdheid van het Ministerie van Landbouw, ingevolge regionalisering van het natuurbehoud, thans vallend onder de bevoegdheid van het Ministerie van het Vlaamse Gewest.

Niet alle ruiters houden zich aan de verbodsbepalingen

De omheining verdient een dringende onderhoudsbeurt

Trederosie wordt zowel door de mobiele (buiten de paden treden) als stationaire recreanten (spel) veroorzaakt. Vooral de noordelijke buitenduinen aan de zeereep lijden hieronder.

Ingevolge de kwalifikatie "statuut zone B" krachtens art. 2 van hogervernoemd K.B. en overeenkomstig art. 14 van de Wet op het Natuurbehoud heeft het publiek bovendien alleen via de voorziene ingangen en enkel op de paden toegang tot het domein.

4. DE BEZOEKSINTENSITEIT.

4.1. Inleiding.

Op woensdag 11 juli, zondag 15 juli, donderdag 26 juli, zondag 4 augustus en zondag 19 augustus werden aan de zeven voorziene ingangen en de voornaamste informele toegangen de bezoekers geteld, zowel bij het binnentreden als bij het buitentreden.

Geteld werd per individu, zonder dat nagegaan werd of de bezoekers zich solitair dan wel in groep aanboden.

De komst en het vertrek werd per half uur gerangschikt (vanaf 9 uur tot 18 uur), zodat een globaal inzicht in de bezoeksdrukke per dag en per tijdssekwentie kon worden verkregen.

Teneinde ook zekere indicaties omtrent de bezoeksstroom te krijgen werd aan de toegangen die meerdere wandelrichtingen openlieten, genoteerd welke richting de bezoekers volgden.

Op die manier zijn 12 toegangen door acht telposten op alle ingaand en uitgaand recreatieverkeer gecontroleerd (zie kaart 2).

Gezien het weersgevoelig karakter van de openluchtrecreatie in het algemeen, en het strand- en duinbezoek in het bijzonder, werd ernaar gestreefd bij verschillend weertype te tellen.

De weersgesteldheid op de vijf teldagen kan als volgt worden omschreven :

woensdag 11.07.1979 : in de voormiddag betrokken en eerder windstil,
in de namiddag bredere opklaringen met een
stijve noordwestenbries.

zondag 15.07.1979 : afwisselend bewolkt met opklaringen, zachte zuid-
westenwind

donderdag 26.07.1979 : zeer zonnig en warm, omzeggens windstil

zondag 04.08.1979 : licht bewolkt, af en toe zonnig, zachte westenwind

zondag 19.08.1979 : bewolkt met opklaringen, zachte westenwind

Er werd dus driemaal geteld bij relatief mooi weer, een maal bij zeer zonnig weertype en een maal bij minder mooi weer.

De ingang aan de Schuilhavenlaan, op topdagen goed voor zo'n 1000 recreanten. Een van de weinige toegangen waar richtingsborden zijn aangebracht.

Ingang Helmpad aan de Franse grens : Tot wat een draaimolentje dienen kan ...

*Viet overal is de omheining even efficiënt. Hier heeft verstui-
ping de mogelijkheid tot infil-
tratie bevorderd.*

Toegang C (informele toegang via de Zeereep).

Ingang C omvat in feite een bredere zone informele zeereeptoeegangen, waarlangs penetratie in het reservaat gebeurt. De sterkte van de infiltratie via deze toegangszones moge o.m. blijken uit het feit dat op één ingang na hier de hoogste gebruiksfrekwentie werd genoteerd (14 % ingaand en 12,3 % uitgaand). Ongetwijfeld wordt deze infiltratie in de hand gewerkt door het aldaar onderbroken patroon van de zeereepduinen en het volledig ontbreken van enige afscherming.

Toegang D (ingang Oostergrenspad Noord).

Deze ingang fungeert in hoofdzaak als doorgang naar het strand. Bij de opname van de gebruiksiteit werd dan ook een absoluut overschot aan uitgaande bezoekers vastgesteld. Procentueel uitgedrukt, bedroeg het aantal uittredende bezoekers 9,9 % van het totum tegen 6,4 % binnenkomers.

Toegang E (ingang Schuilhavenlaan).

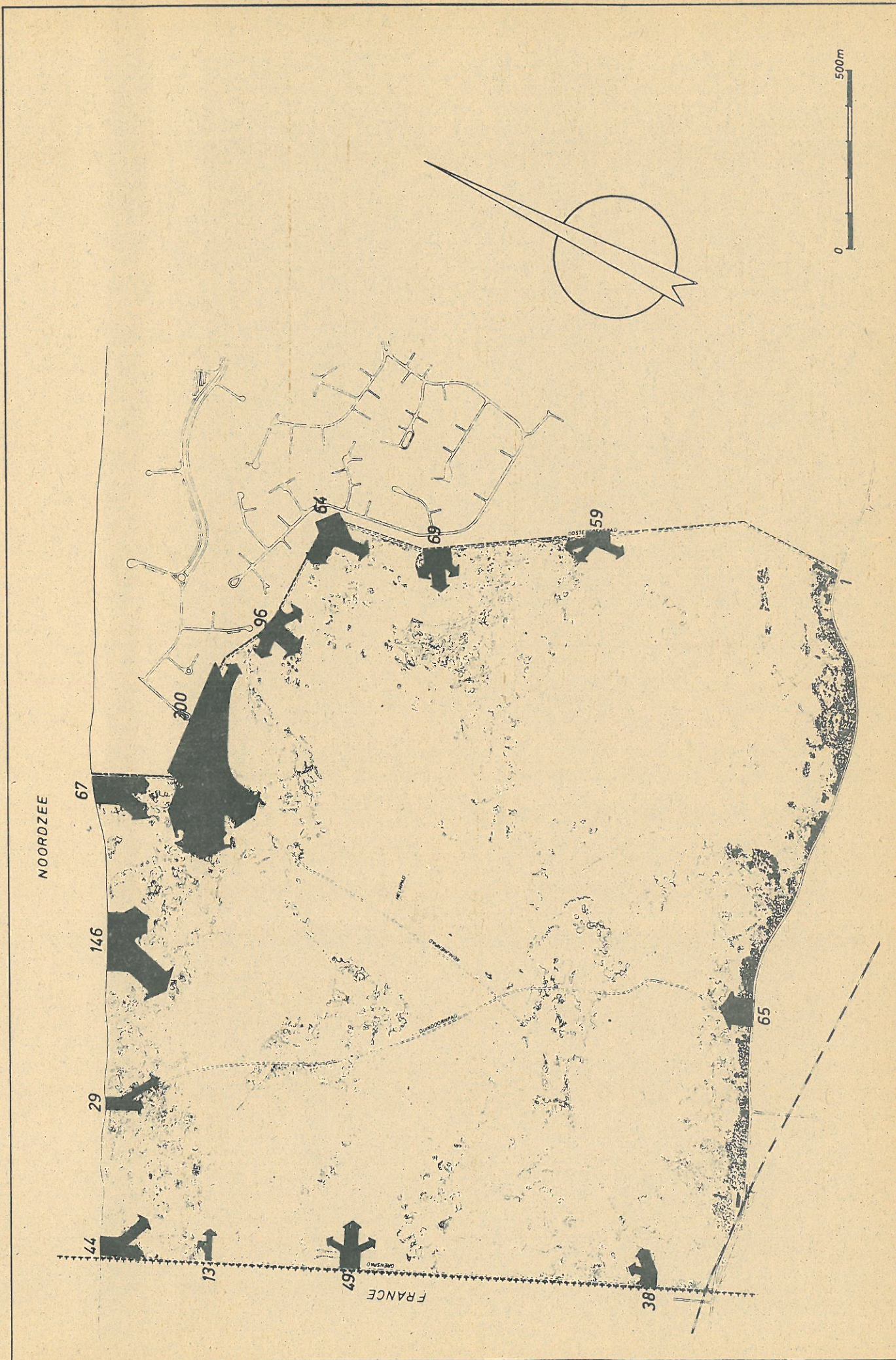
Zoals hoger gesteld, kent deze toegang de grootste gebruiksiteit. Er mag aangenomen worden dat bij gunstige weersomstandigheden tijdens de zomermaanden gemiddeld zo'n 300 bezoekers dagelijks via deze ingang het reservaat binnen en buiten gaan. Op rekreatietopdagen (zomerweek-eind met zeer zonnig weertype) kan dit aantal tot 500 oplopen.

Toegang F (informele toegang Panharinglaan).

Hoewel op deze plaats een (gesloten) hekken voor dienstverkeer is voorzien, fungeert deze toegang niet als officiële ingang. Toch blijkt een relatief groot aantal recreanten (+ 9 %) zich via de Panharinglaan een informele toegang tot het domein te verschaffen. Daarbij wordt een kruip- of klauterpartij over de omheining niet ontzien. Mede hierdoor is de omheining aldaar op verschillende plaatsen beschadigd en minder functioneel.

De preferentie voor deze informele toegang kan wellicht worden verklaard door de gemakkelijke bereikbaarheid en de niet onbelangrijke parkeermogelijkheid in de Panharinglaan (+ 40 wagens).

Kaart 3: Ingaande bezoekersstroom, uitzetting per ingang in absolute cijfers.

Toegang G (ingang Vlierlaan).

Via deze ingang gaan 6,2 % van de bezoekers het reservaat binnen, en komen 5,8 % van de recreanten eruit. Overeenkomstig de gunstige ligging van deze ingang (veel parkeergelegenheid, gemakkelijk bruikbaar) impliceert dit een eerder matig gebruik. Oorzaak hiervan is mogelijks de geringe bekendheid van deze ingang door het ontbreken van een passende bewegwijzering.

Toegang H (informele toegang Groene Bieslaan)

Hoewel niet formeel voorzien, blijkt ruim 6 % van de recreanten langs deze zone het reservaat binnen te komen of te verlaten. Diverse factoren, waaronder de gemakkelijke bereikbaarheid per wagen, de ruime parkeermogelijkheden, het uitzicht op de Romeinse vlakte en de slechte staat van de afsluiting, begunstigen deze infiltratie.

Toegang I (ingang waterwinningsgebied).

Deze ingang kent een eerder matige gebruiksintensiteit, ondanks een duidelijke bebording via het Calmeynbos. Opvallend weinig recreanten blijken langs deze toegang het domein te verlaten (3 %). Dit wordt mogelijks door de ligging (nogal afgelegen) in de hand gewerkt.

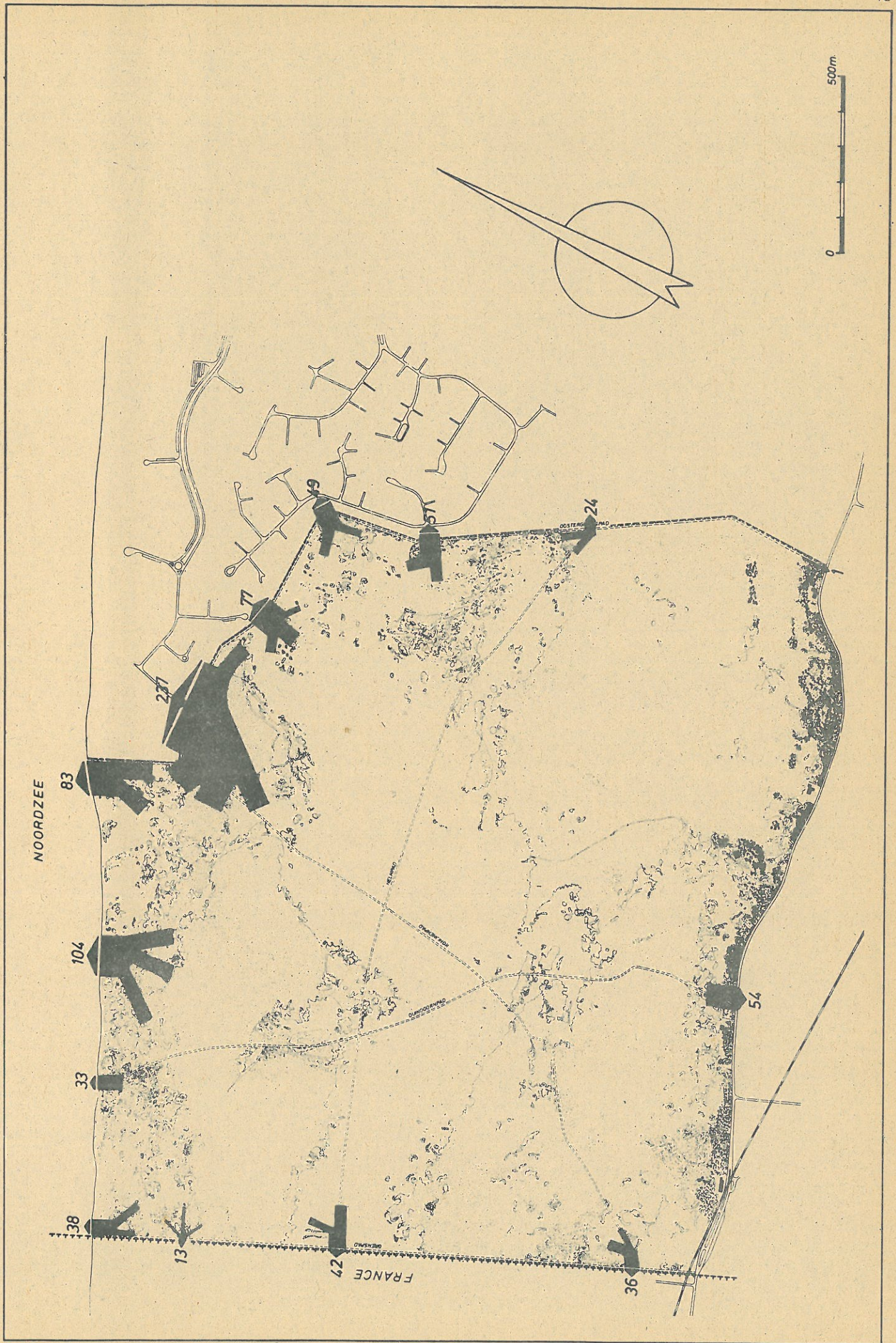
Toegang J (ingang Duinhoekstraat Oost).

Uit de telling bleek dat deze ingang door zeer weinig bezoekers wordt gebruikt. Wellicht kan de verscholen ligging langsheen een zijweg van de Duinhoekstraat, waarin bovendien een verkeersbord 'uitgezonderd plaatselijk verkeer' is aangebracht, hiervoor een verklaring geven. Ook de onmogelijkheid om van daaruit een rondgaande wandeltocht in het reservaat te maken (de wandelaar wordt praktisch genoopt via hetzelfde pad het reservaat in en uit te gaan), maakt deze ingang minder preferabel.

Toegang K (ingang Duinhoekstraat - Centraal)

Blijkens de bezoekersopnamen, heeft deze ingang een als normaal te beschouwen gebruik : respectievelijk 6,3 % en 6,4 % komen langs deze toegang het reservaat binnen of buiten. Vooral duinbezoekers, die beter met het reservaat bekend zijn, gebruiken bij voorkeur deze ingang.

Kaart 4: Uitgaande bezoekersstroom, uitzetting per uitgang in absolute cijfers.

Toegang L (ingang Konijnenpad Zuid)

Door wandelaars wordt deze ingang slechts in geringe mate gebruikt. Deze ingang kan trouwens alleen worden bereikt over Frans grondgebied, waarbij bovendien de camping-kontrolle dient gepasseerd. Deze ingang kent wel een hoge gebruiksintensiteit van ruiters, die op deze plaats het grenspad volgen of verlaten.

Toegang M (ingang Camping).

Voortgaande op de telgegevens, kent deze toegang een absoluut dag-gemiddelde van 49 ingaande en 42 uitgaande bezoekers. Het lijkt aan-nemelijk dat veruit het grootste percentage hiervan bestaat uit kam-peerders, afkomstig van de camping Le Perroquêt, die langs deze toe-gang een direkte verbinding hebben met het centrale wandelduin.

Toegang N (informele toegang Camping).

Ten noorden van toegang M werd een doorgang in de omheining gemaakt, waarlangs Franse campinggasten het reservaat betreden. De beschutte ligging van deze toegang en zijn blijkbaar meer-funktioneel gebruik (openbaar toilet !) bemoeilijkten aanzienlijk een nauwkeurige rekreaan-tenopname. Toch blijkt zowat anderhalf procent van het bezoekerstotum via deze toegang in het domein te penetreren.

4.3. Besluiten.

Uit de steekproeftelling blijkt dat de bezoeksintensiteit aan het reservaat gedurende de zomermaanden relatief hoog is, maar verhoudings-gewijs de opnamecapaciteit als draagbaar kan worden beschouwd. Zelfs op recreatieve topdagen bleef immers de totale in- en uitgangs-score over een ganse dag beneden de 3.000 eenheden (+ 1.500 rekreanten). Dit impliceert een eerder lage momentane bezoekersdruk, daar naast het ingaan ook het gelijktijdig uitgaan in rekening moet worden gebracht. Door het afwegen van de binnenkomers tegen de buitentreders kan worden afgeleid dat het aantal rekreanten dat op eenzelfde ogenblik in het re-servaat verblijft, hooguit op een derde van het daggemiddelde mag worden geraamd (maximaal 500 of 1 rekreant per 7.000 m²). Van een globale re-kreatieve overdruk op louter kwantitatieve basis kan dan ook moeilijk sprake zijn.

Problemen stellen zich voornamelijk tengevolge van de ongelijke verdeling der bezoekers in de tijd en in de ruimte.

Uit de tellingen bleek immers een uitgesproken voorkeur voor het middagbezoek. Eenzelfde concentratie deed zich ook ruimtelijk voor; met name werd een grotere gebruiksintensiteit van de noordoostelijk gelegen toegangen vastgesteld. Hieraan is zeker de doorstromingsfunctie van het reservaat voor het strandbezoek niet vreemd.

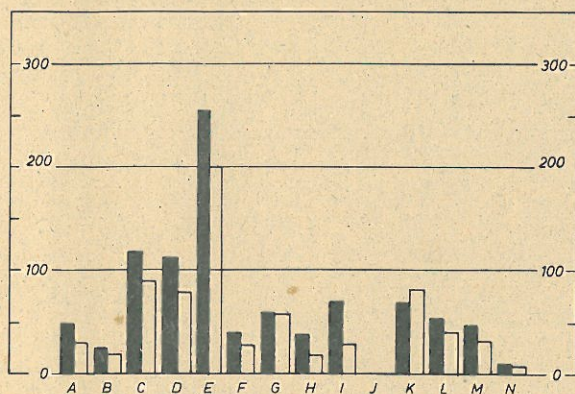
Nochtans komt het voor dat ook de eenzijdige bebording en penetratie via de zeereep en een reeks informele doorgangen, dit concentratieverschijnsel in de hand werken.

Histogram 1

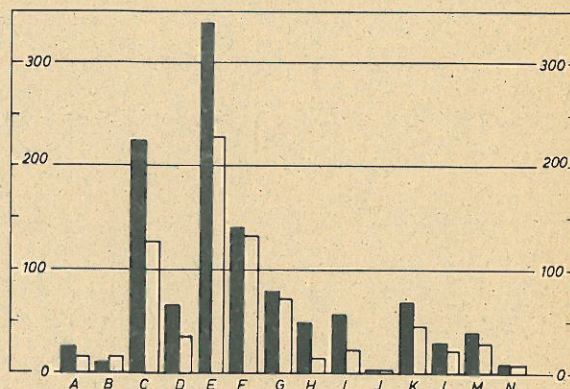
Globale bezoekersintensiteit per toegang, tussen 9.00 en 18.00 h.

in
uit

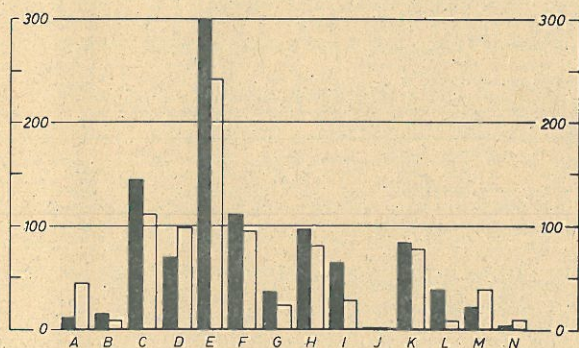
Woensdag 11-07-'79.

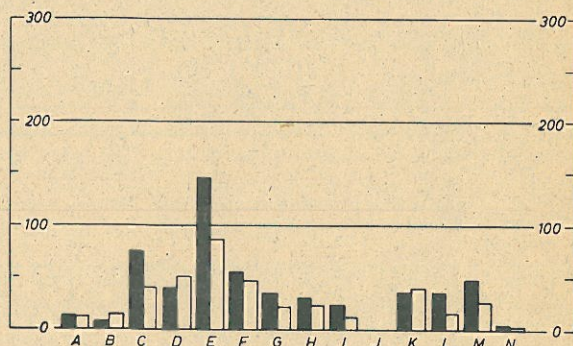
Zondag 15-07-'79.

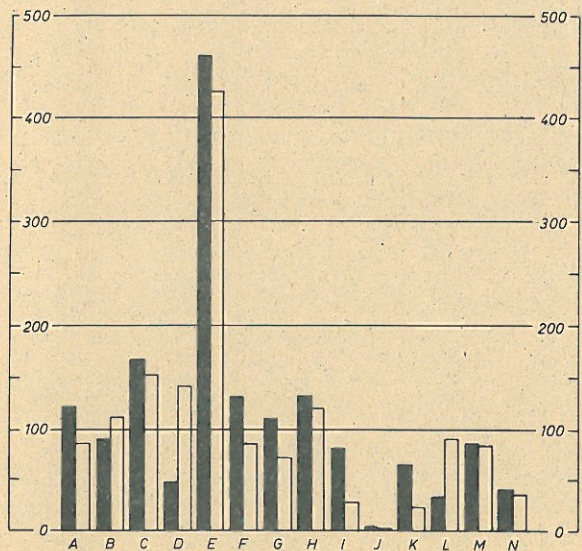
Donderdag 26-07-'79.

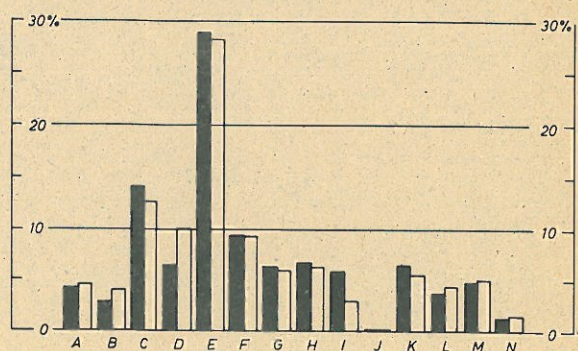
Zondag 04-08-'79.

Zondag 19-08-'79.

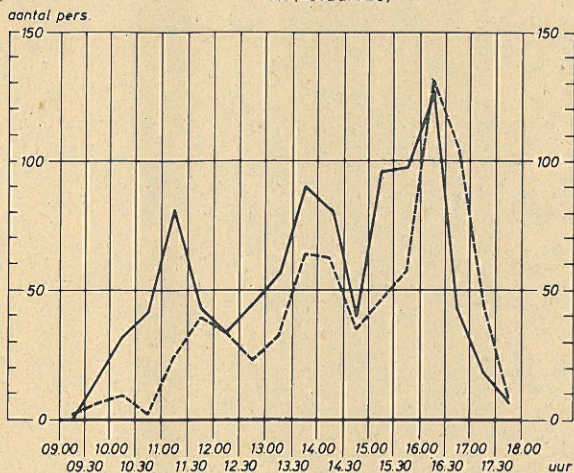

Gemiddelde, in %

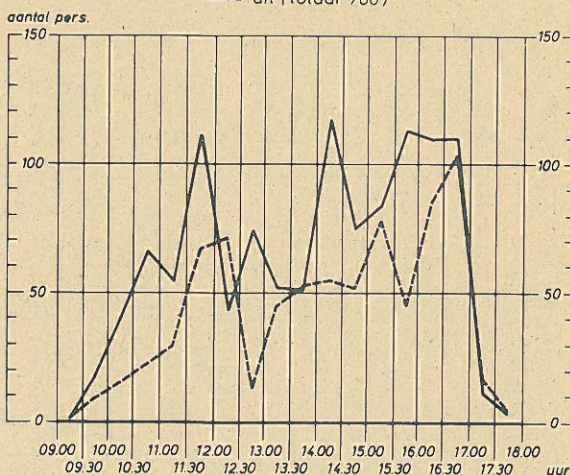

Grafische voorstelling in- en uitgaand recreatieverkeer per tijdsinterval.

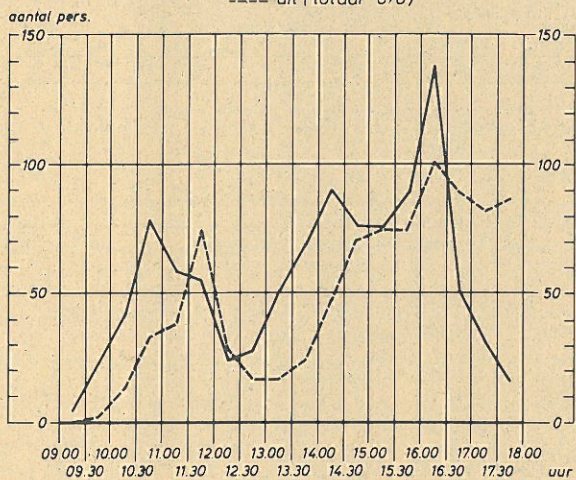
Woensdag 11-07-'79: — in (totaal 951)
----- uit (totaal 728)

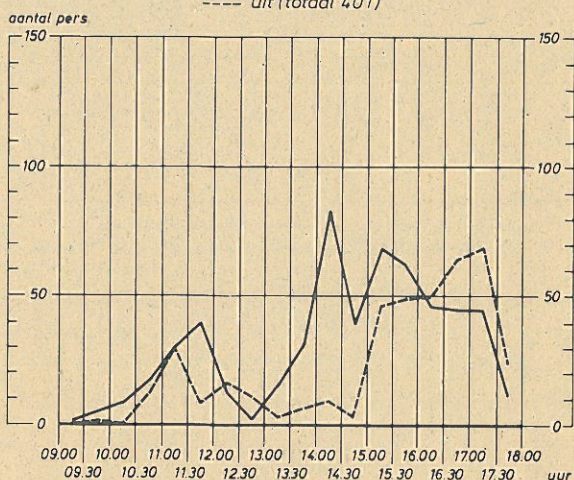
Zondag 15-07-'79: — in (totaal 1135)
----- uit (totaal 766)

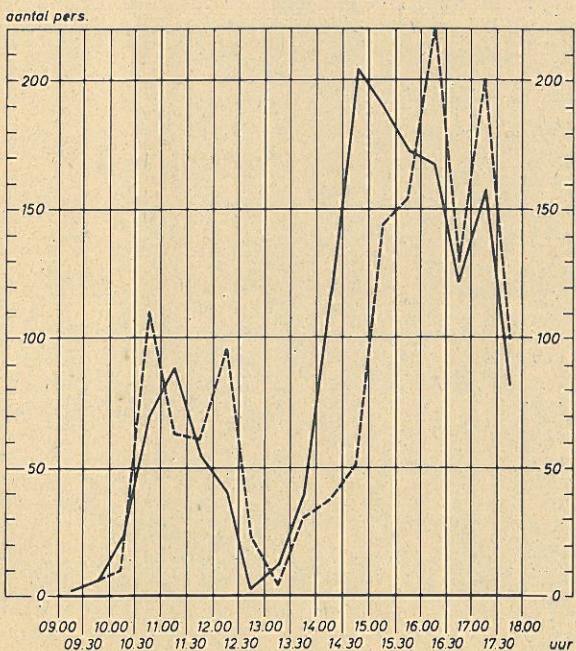
Donderdag 26-07-'79: — in (totaal 1001)
----- uit (totaal 870)

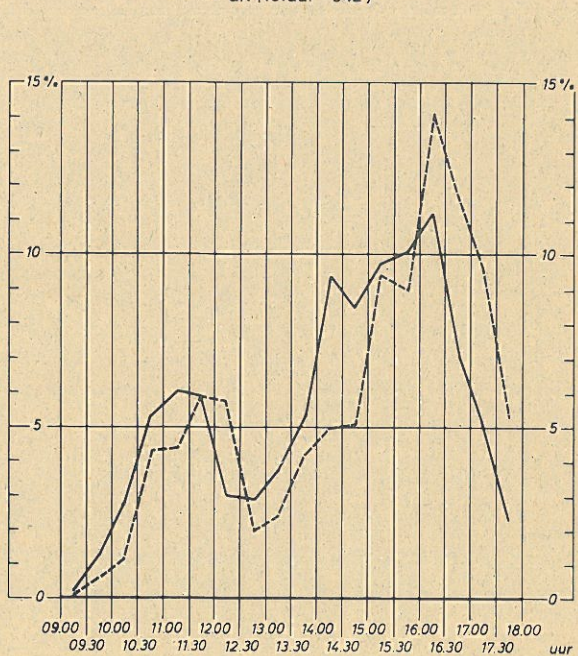
Zondag 04-08-'79: — in (totaal 558)
----- uit (totaal 401)

Zondag 09-08-'79: — in (totaal 1557)
----- uit (totaal 1447)

Gemiddelde, in % — in (totaal 1040)
----- uit (totaal 842)

5. LOKALISATIE VAN DE BEZOEKERSSTROOM EN SPREIDING IN HET TERREIN.

5.1. Inleiding.

Bij een eerste oriëntering in het reservaat bleken twee types rekreanten onderscheiden te kunnen worden : enerzijds duinbezoekers, die het domein inwandelen tot aan een geprefereerd plaatsje, waar ze gaan zitten en gedurende hun verder verblijf in de duinen ook overwegend ter plaatse blijven, anderzijds typische zwervers, wandelrekreanten die zich voortdurend verplaatsen, zonder vrij lange tijd op eenzelfde plaats te vertoeven.

Een ander verschil tussen wat verder stationaire en mobiele rekreanten zal worden genoemd, is dat de eersten gezelligheid op prijs stellen en bij voorkeur op plaatsen neerstrijken waar zich reeds andere rekreanten bevinden, terwijl de laatsten zich daarentegen verder in het duinterrein zullen wagen en gezelschap eerder wensen te ontlopen. Hun aandacht gaat in de eerste plaats naar de natuur.

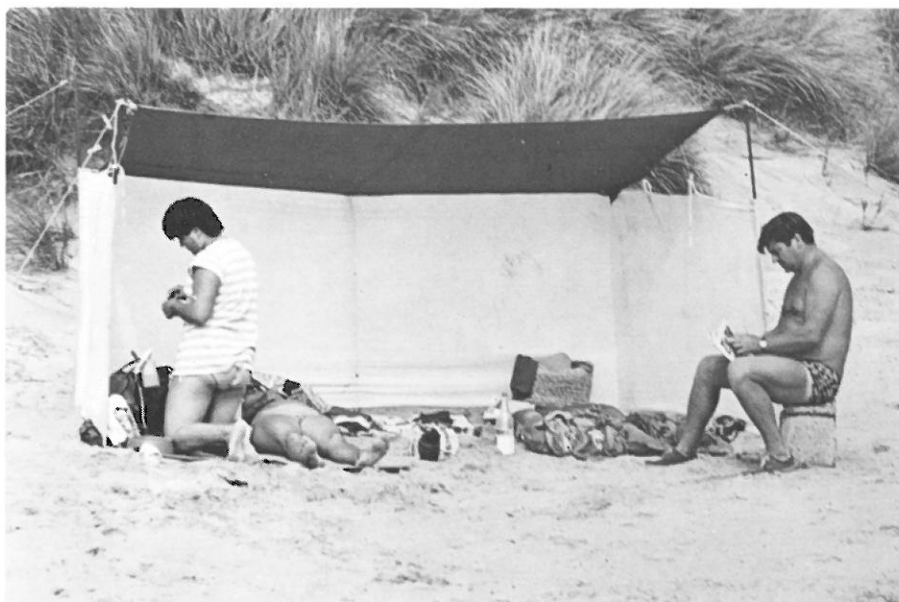
Op deze wijze onderscheiden de twee types zich ook ruimtelijk van elkaar. Weliswaar dient opgemerkt dat het hierboven geschetste verschil wellicht te scherp is om alle rekreanten onder één van beide vormen onder te kunnen brengen. Tussenvormen komen ongetwijfeld ook voor. Beide soorten rekreanten moet men zich dan ook eerder als "ideaal-types" voorstellen.

Onder stationaire recreatie wordt hier echter verstaan : die vorm van recreatie waarbij men zich gedurende het verblijf in het domein overwegend op een en dezelfde plaats ophoudt.

Mobiele recreatie betekent dan die vorm van recreatie waarbij men zich bij voortdurend door het terrein beweegt, en de aandacht vooral op de natuur richt.

5.2. Lokalisatie der stationaire rekreanten (kaarten 5 en 6).

Bij het opnemen van de bezoekersintensiteit werd tevens nagegaan in welke mate aan stationaire recreatie in het reservaat wordt gedaan. Een hoge bezettingsgraad werd relevanter geacht dan een lage. Daarom werden de opnamen gemaakt bij de sterkste bezoeksintensiteit tussen 15 en 16 uur.

Achter windscherm en tentzeil wachtend op de zon ... een typisch beeld van het stationair zomer-rekreatiegebeuren in het Westhoekreservaat.

Tot de vaste attributen van de stationaire rekreanten behoren de ligzetel en het zonnescerm

Tussen de zonnebader en het 'Visserdorp' situeren zich de schelpestrandjes, een in avifaunistisch opzicht hoogst interessante zone, die evenwel door de impakt van de recreatie in de jongste jaren aan waarde heeft verloren.

De hoogste aantallen stationaire rekreanten werden waargenomen bij relatief gunstig weertype (op 15/7, 4/8 en 19/8 werden respectievelijk 110, 85 en 130 stationaire rekreanten geteld). Vastgesteld werd dat op deze dagen de zitters zich ruimtelijk in diverse gedeelten van het reservaat ophielden.

Op woensdag 11/7 (een eerder matige tot slechte zomerdag) werden slechts een tiental stationaire rekreanten geteld.

Ook bij zeer zonnig weertype bleek het aantal ter plaatse vertoevende rekreanten binnen het reservaat eerder beperkt : een 50-tal op 26/7; ruimtelijk werd op deze dag ook een (logische) preferentie voor de zeereep-duinen vastgesteld.

Uit de opnamen bleek ook dat over het algemeen de stationaire rekreanten zich zo dicht mogelijk nabij de toegangen en de paden ophouden. Toegangen met een hoge passage-intensiteit lieten ook een grote bezetting door dit rekreantentype zien. Naast de toegangen, bleken vooral de schelpen-strandjes en de zeereepduinhoofden aan de noordoostzijde van het reservaat een uitgesproken voorkeur van stationaire rekreanten te genieten.

Bij zeer zonnig weertype richt de recreatie zich uiteraard meer op de zee en het strand, zodat de stationaire rekreanten overwegend aan de zeereep werden aangetroffen. Bij relatief gunstig maar minder uitgesproken zonnig weer bleek een grotere, meer landinwaarts gerichte spreiding op te treden. Toch bleef het aantal aan de beschutte binnenzijde van de zeereep zittende rekreanten vrij groot (ruim 44 % van het totaal aantal stationaire rekreanten). Bij betrokken of winderig weer bleven de stationaire rekreanten meestal achter of namen een meer mobiel rekreatief patroon aan.

Besluitend kan worden gesteld dat naast het weertype voornamelijk drie terreinfactoren de keuze van pleisterplaats bij de stationaire rekreanten bepaalden :

- de nabijheid van een toegangsweg (bij voorkeur bereikbaar met een voertuig omwille van de attributen die dit soort rekreantentype meestal met zich meedraagt),
- de nabijheid van het strand,
- de mogelijkheid tot beschutting of afscherming tegen te hevige wind (stationaire rekreanten zijn doorgaans ook typische "zonners").

Logischerwijze werden dan ook de grootste concentraties stationaire rekreanten rond de noordoost-ingangen en de duinhoofden aan de zee-reep waargenomen. Precies die terreingedeelten ondergaan dan ook de grootste rekreatieve druk, waardoor nivelleringsverschijnselen in de hand worden gewerkt. Aanvullende maatregelen van protektie dienen derhalve in hoofdzaak op deze zones gericht te zijn.

5.3. Spreading der mobiele rekreanten.

Ook voor de mobiele rekreatie is ernaar gestreefd een opname te maken van zowel haar omvang als de wijze van verspreiding in het terrein. Zoals hoger reeds vermeld, werden omtrent de bezoekersstroom belangrijke aanwijzingen verkregen via de richtingsopnamen bij het meten van de bezoekersintensiteit (zie kaart 4 en 5). Moeilijker was evenwel de omvang van de wandelrekreatie binnen het reservaat te bepalen. Het tellen van de wandelaars op de bewegwijzerde paden bleek immers in hoge mate irrelevant door de aanwezigheid van talrijke informele paden met een soms drukke gebruiksintensiteit. Bovendien bleken slechts weinig rekreanten één bepaald pad aan te houden, maar gaven zij er de voorkeur aan slechts deelsgewijs een bestaand pad te volgen. (Deze vaststellingen werden ook door het enquête-onderzoek bevestigd). Daarom is wat de omvang en de spreading der mobiele rekreanten voor een meer descriptieve benadering per pad geopteerd.

5.3.1. Wandelintensiteit op de bewegwijzerde paden.

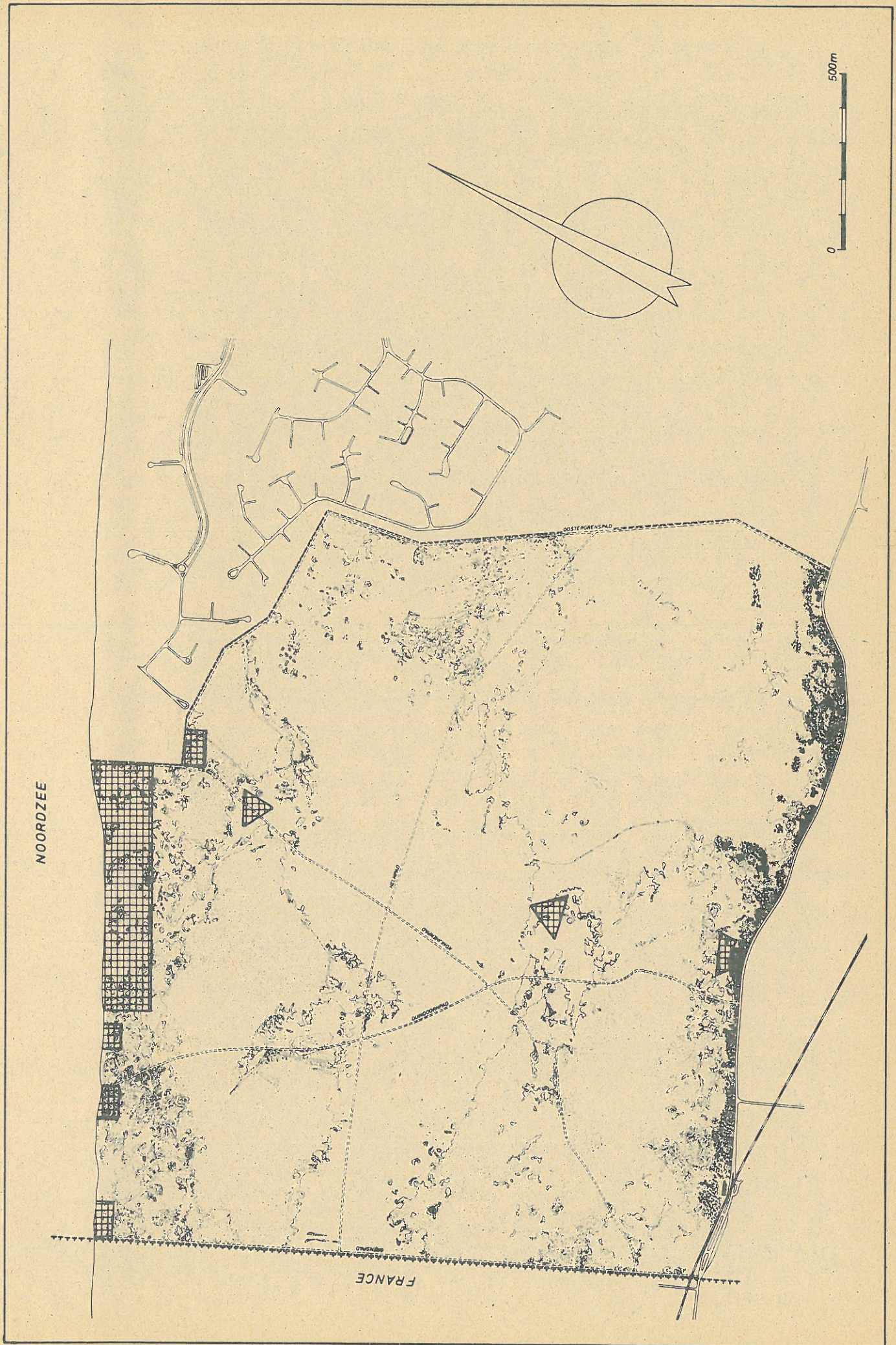
Oostergrenspad.

De noordelijke helft kent een grote tot zeer grote wandelintensiteit wegens de direkte verbinding naar het strand en de oostelijke zeereep-duinen (doorstroming voor strandbezoek). Het zuidelijk gedeelte wordt daarentegen minder bewandeld. Ten zuiden van toegang I (Helmpad -oost) is van enige wandelintensiteit nauwelijks nog sprake.

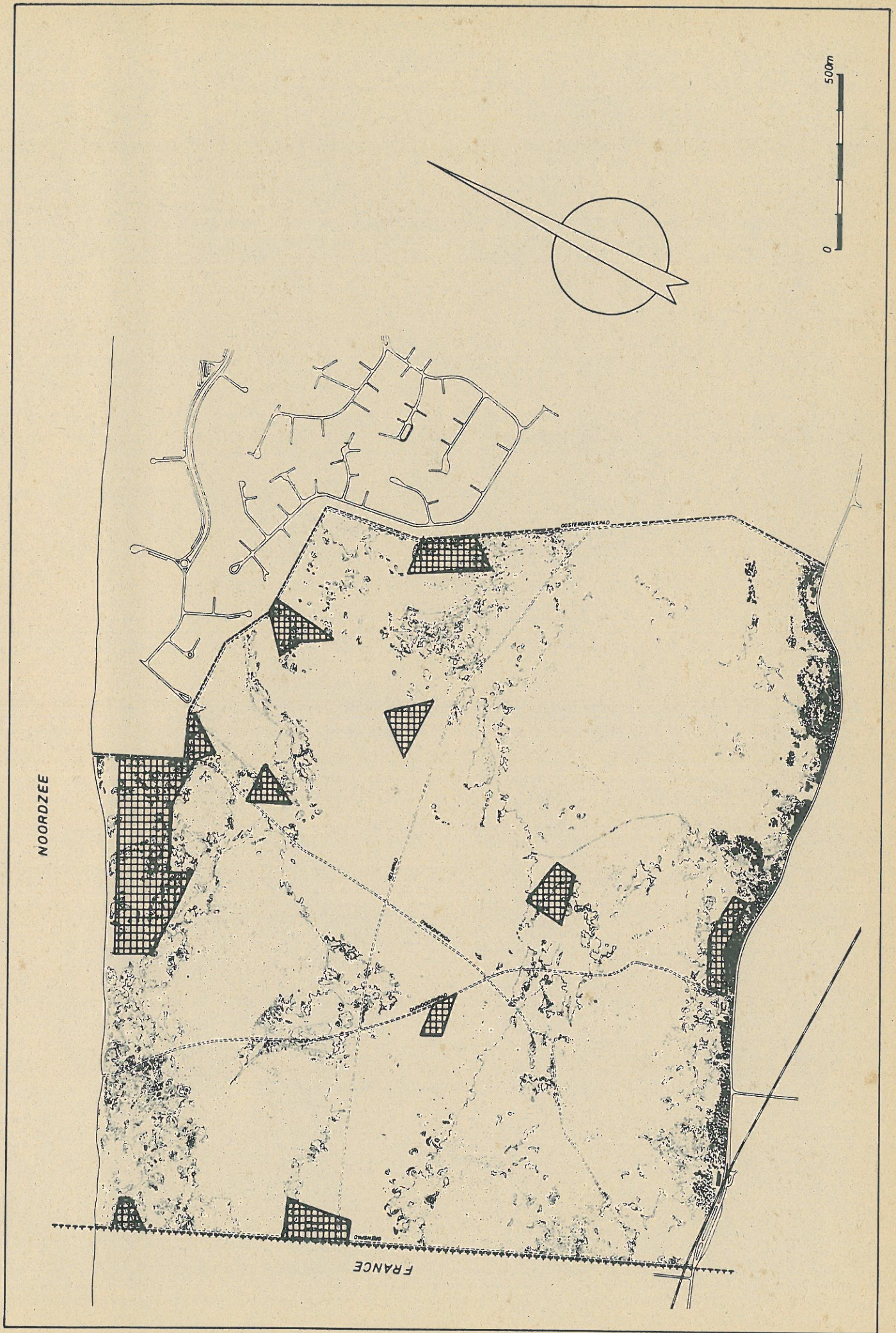
Konijnenpad.

Kent tot aan het kruispunt met het Duindoornpad een hoge wandelintensiteit. Dit vloeit duidelijk voort uit de goede toegang aan de Schuil-

Kaart 5: Lokalisatie stationaire rekreanten bij zeer zonnig weertype.

Kaart 6: Lokalisatie stationaire rekreanten bij relatief mooi weertype.

havenlaan en het feit dat dit pad de bezoekers onmiddellijk tot in de sterk aansprekende centrale vlakte leidt.

Ten zuiden van het kruispunt met het Duindoornpad neemt de wandelintensiteit duidelijk af. Voor de meeste bezoekers vormt dit kruispunt een keerpunt, deels omdat men liever de richting van de zee uitgaat, deels ook omdat men zich niet te ver van het uitgangspunt wenst te begeven. Het ontbreken van een bord met een overzicht van de paden op dit punt draagt er mogelijks eveneens toe bij dat de wandelaar zich meestal niet verder 'waagt' langs het Konijnenpad.

Duindoornpad.

Kent over zijn ganse verloop een relatief hoge en homogene wandelintensiteit. Dit pad is voor de mobiele rekreant trouwens ook zeer aantrekkelijk daar het door het midden van het reservaat loopt en een opeenvolgend beeld geeft van de verschillende reliëf- en vegetatievormen die voorkomen vanaf het strand tot aan de polders. Wel moet opgemerkt worden dat het kruispunt met het Konijnenpad een scheiding vormt tussen de bezoekers die hun vertrekplaats aan de zuidelijke toegang hebben en zij die vanuit één van de noordelijke toegangen vertrokken zijn.

Helmpad.

Centraal heeft dit pad een drukke gebruiksintensiteit omdat dit gedeelte een ideale verbinding tussen Konijnenpad en Duindoornpad vormt. Vele wandelaars maken er dan ook in die zin gebruik van. Het oostelijk gedeelte kent een matiger beloop, vooral rekreanten afkomstig uit het waterwinningsgebied en het Calmeynbos volgen dit pad. Gelijkaardig is de gebruiksintensiteit van het westelijk stuk dat voornamelijk wandelaars uit de Camping opvangt.

Grenspad.

In het noorden wordt dit pad relatief intensief bewandeld door voornamelijk strandbezoekers afkomstig uit de Camping. Zuidwaarts neemt de gebruiksintensiteit sterk af, mede tengevolge van de weinig bekende zuidelijke toegang. Over zijn ganse lengte kent het pad wel een intensief gebruik door ruiters die via het Grenspad het strand of omgekeerd het hinterland kunnen bereiken.

5.3.2. Wandelintensiteit op de informele paden.

Ten westen van het Duindoornpad en ten noorden van het Helmpad.

Tegen de zeereep aan zijn er enkele paden ontstaan met een eerder lage wandelintensiteit. De gebruikers zijn meestal kampeers uit de Camping, die doorheen een aantal openingen in de omheining in deze zone infiltreren.

Ten noorden van het Helmpad tussen Duindoornpad en Konijnenpad.

Voor al de zeereep en de noordoostelijke duinpan zijn doorsneden met talrijke paden met een hoge tot zeer hoge gebruiksintensiteit. Deze paden fungeren deels als invalspaden voor het duinbezoek via het strand, deels als doorstromingswegen naar het strand. Het rekratieverkeer aldaar wordt bovendien ook door de talrijke stationaire rekranten geintensifieerd; deze laatsten houden er namelijk aan hun verblijf ter plaatse af te wisselen met voornamelijk korte bezoeken aan strand en omliggende duinhoofden.

Ten noorden van het Helmpad tussen Konijnenpad en de oostelijke domeingrens.

In deze zone kunnen een drietal relatief druk bezochte wandelroutes worden onderscheiden, welke aansluiten op de twee informele toegangen langs het Oostergrenspad. De bezoekers die via deze toegangen het domein intrekken richten zich klaarblijkelijk op het centrale wandelduin waardoor over een breed pad een aantal paralleelpaden ontstonden. Meer noordwaarts gebruiken ook nog steeds een kleiner aantal wandelaars (voornamelijk uittredende) de oude betonweg die vanaf het Konijnenpad naar de ingang van de Schuilhavenlaan loopt.

Ten zuiden van het Helmpad.

Ongeveer evenwijdig met het Helmpad loopt een wandelroute met een lage bezettingsgraad, die vooral door de campingbewoners gebruikt wordt. Waar Konijnenpad, Duindoornpad en Helmpad elkaar snijden zijn eveneens een aantal kleinere tredpaadjes ontstaan, o.m. door het optreden van stationaire rekranten die vrij regelmatig aldaar vertoeven.

Het Oostergrenspad, of waar de bebouwing ophoudt en het reservaat begint. Als wandelpad in het noorden intensief gebruikt, zuidwaarts nauwelijks betreden.

Het domein wordt vooral in gezinsverband bezocht. De overwegende groepsgrootte varieert tussen 2 en 4 personen.

Sommige informele paden kennen een even druk gebruik als de bewegwijzerde wandelroutes. Hier kruist zo'n pad het loopspoor van het Konijnenpad. Op de achtergrond het centrale wandelduin.

5.4. Besluiten.

Uit de opname van de bezoekersstroom en de lokalisatie van de recreatie in het terrein, blijkt een opvallend ongelijke spreiding van de recreanten in het Westhoekreservaat.

Samenhangend hiermee is ook de belasting van de diverse terreingedeelten zeer verschillend en verloopt van noord naar zuid grosso modo van zeer intensief naar zeer extensief.

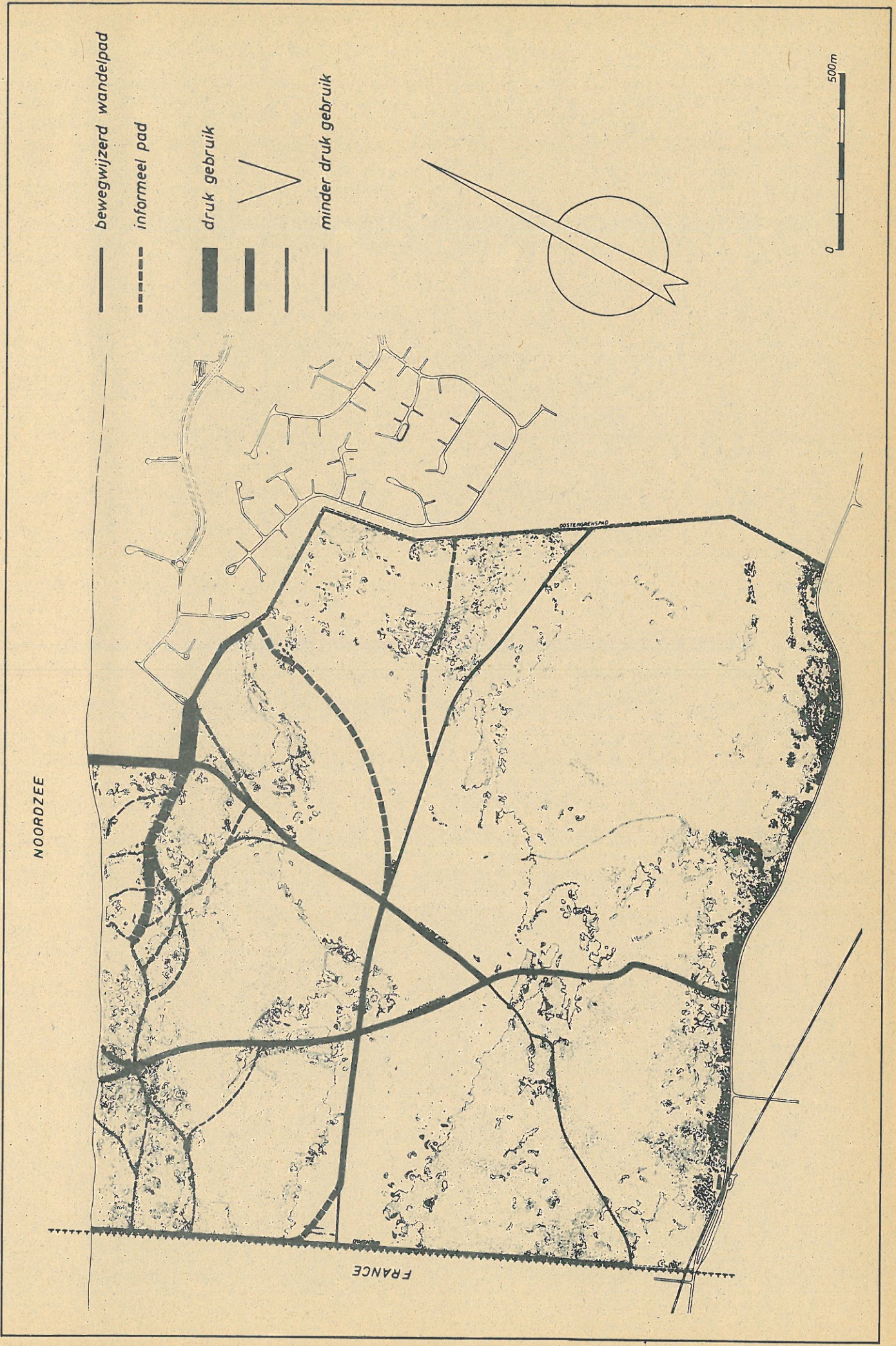
Grote concentraties stationaire recreanten werden rond de toegangen aan het urbanisatiegebied (randeffekt) en vooral in de zone tussen de Schuylhavenlaan-ingang en de noordoostelijke zeereep aangetroffen. De hoegrootheid van deze concentraties blijkt evenwel sterk door het weer bepaald. Bij zonnig weer is ook een duidelijke verschuiving van de stationaire recreatie naar het strand toe merkbaar.

Minder weersgevoelig zijn de mobiele recreanten, die zich doorgaans ook ruimtelijk minder gekoncentreerd ophouden.

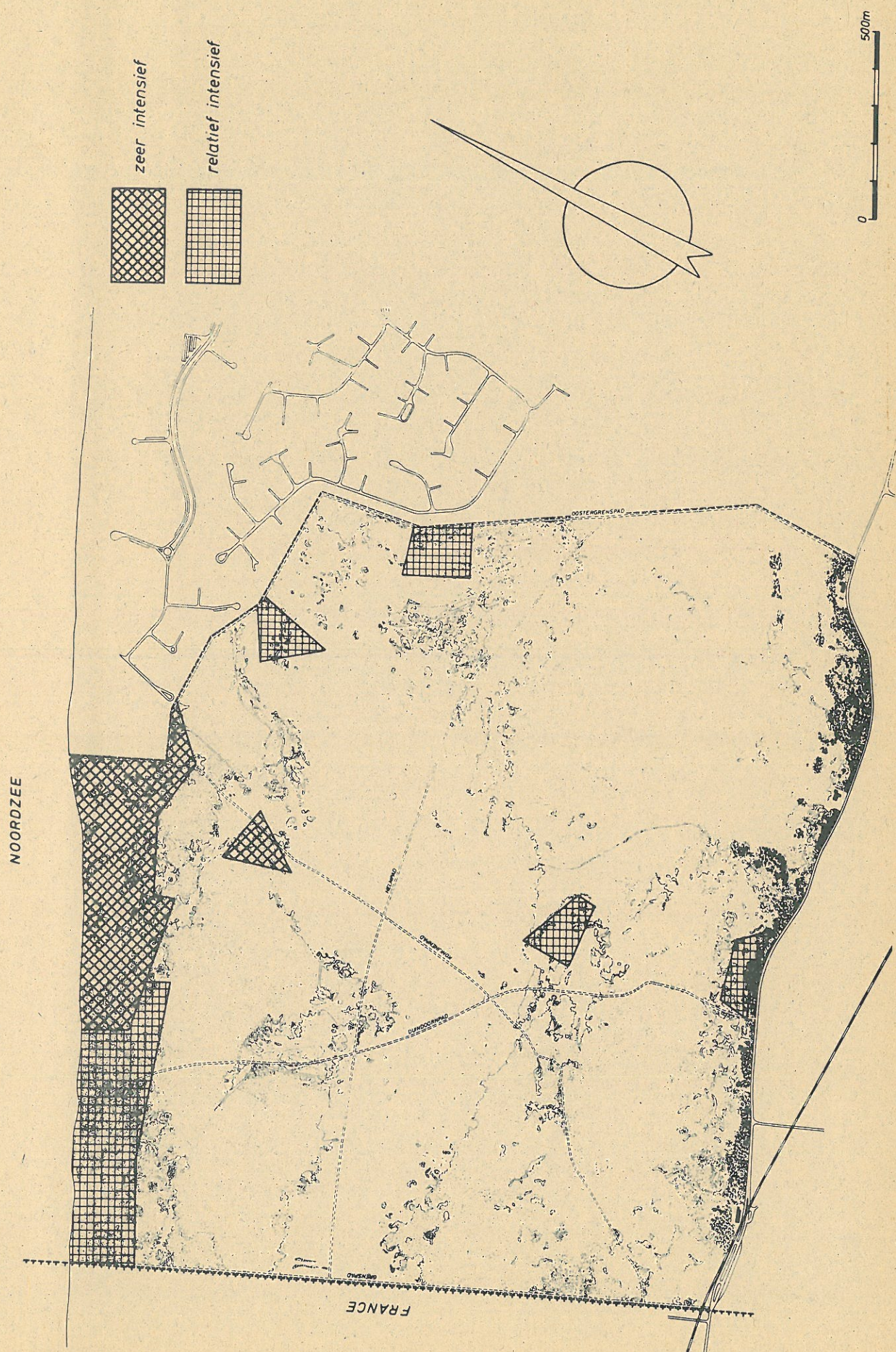
Algemeen in het Westhoek-reservaat is evenwel het buiten de paden treden. Dientengevolge hebben zich, inzonderheid in de buitenduingordel, talrijke informele paden ontwikkeld, waardoor de reeds hoge recreatieve druk aldaar nog wordt geïntensifieerd.

Vanuit die optiek dient een beter kanaliseren van de mobiele recreatie en het verhinderen of ten minste sterk afremmen van de stationaire recreatie in deze zone dringend overwogen.

Kaart 7: Gebruiksintensiteit wandelpaden

Kaart 8 : Zones onder intensieve recreatiedruk.

6. PROFIEL EN AKTIVITEITENPATROON VAN DE WESTHOEK-REKREANTEN.

In het kader van het sociologisch onderzoek naar de aard van en de motieven voor het bezoek is een enquête gehouden onder de Westhoek-rekreanten.

Gehoopt werd op die manier ook enig inzicht te krijgen in een aantal niet waarneembare componenten van het bezoek.

6.1. Inleiding.

Op zaterdag 21 juli, vrijdag 27 juli, zondag 12 augustus, woensdag 15 augustus en donderdag 30 augustus werden door vier W.V.T.-medewerkers tussen 10.00 uur en 18.00 uur gezamenlijk 543 interviews afgenomen waarbij in het totaal 1.934 rekreanten betrokken waren. Overeenkomstig het intenser namiddagbezoek werd vooral in de namiddag geïnterviewd (434 namiddag-interviews tegen 109 in de voormiddag).

Aan de respondenten werden de vragen volgens een gestandaardiseerd model (zie bijlage) gesteld. Afhankelijk van de informatie die de respondent kon verstrekken duurde het interview 10 tot 15 minuten. De vragenlijst bevatte deels gestructureerde, deels open vragen. Ten aanzien van de open vragen waren de interviewers speciaal getraind op het geven van interpretaties in geval de vraag geen relevant antwoord opleverde en daarom nadere toelichting vereiste.

Moeilijkheden bij de ondervraging vanwege de rekreanten kwamen omzeggens niet voor. De meeste respondenten vonden het interview een aangenaam intermezzo bij hun vrijetijdsbesteding.

Door de relatief kort gehouden vragenlijst werd ook geen interviewmoeheid gekonstateerd. Wel weigerden een 12-tal rekreanten om principiële redenen een interview.

Zoals hoger reeds gesteld (zie methodiek) werden de gegevens van het enquêteonderzoek op hun geldigheid in de praktijk getoetst en zo nodig aangevuld met vaststellingen van de onderzoekers ter plaatse. In die zin droeg het sociologisch onderzoek tevens een explorerend karakter, doordat een stuk theorievorming op haar waarachtigheid en bruikbaarheid is beoordeeld.

6.2. Resultaten van het onderzoek.

Hieronder worden vooreerst enige structurele kenmerken van de rekreanten nagegaan, waarna de stijl van rekreëren en het activiteitenpatroon worden toegelicht.

6.2.1. Identifikatie van de rekreanten.

De geënquêteerde rekreanten laten zich naar een groot aantal criteria indelen. In het kader van de verstrekte opdracht werden alleen de plaats van herkomst, de leeftijd, de kunne en het beroep als indicatoren met een mogelijks verhelderend karakter voor de recreatiestijl weerhouden.

Herkomst der rekreanten.

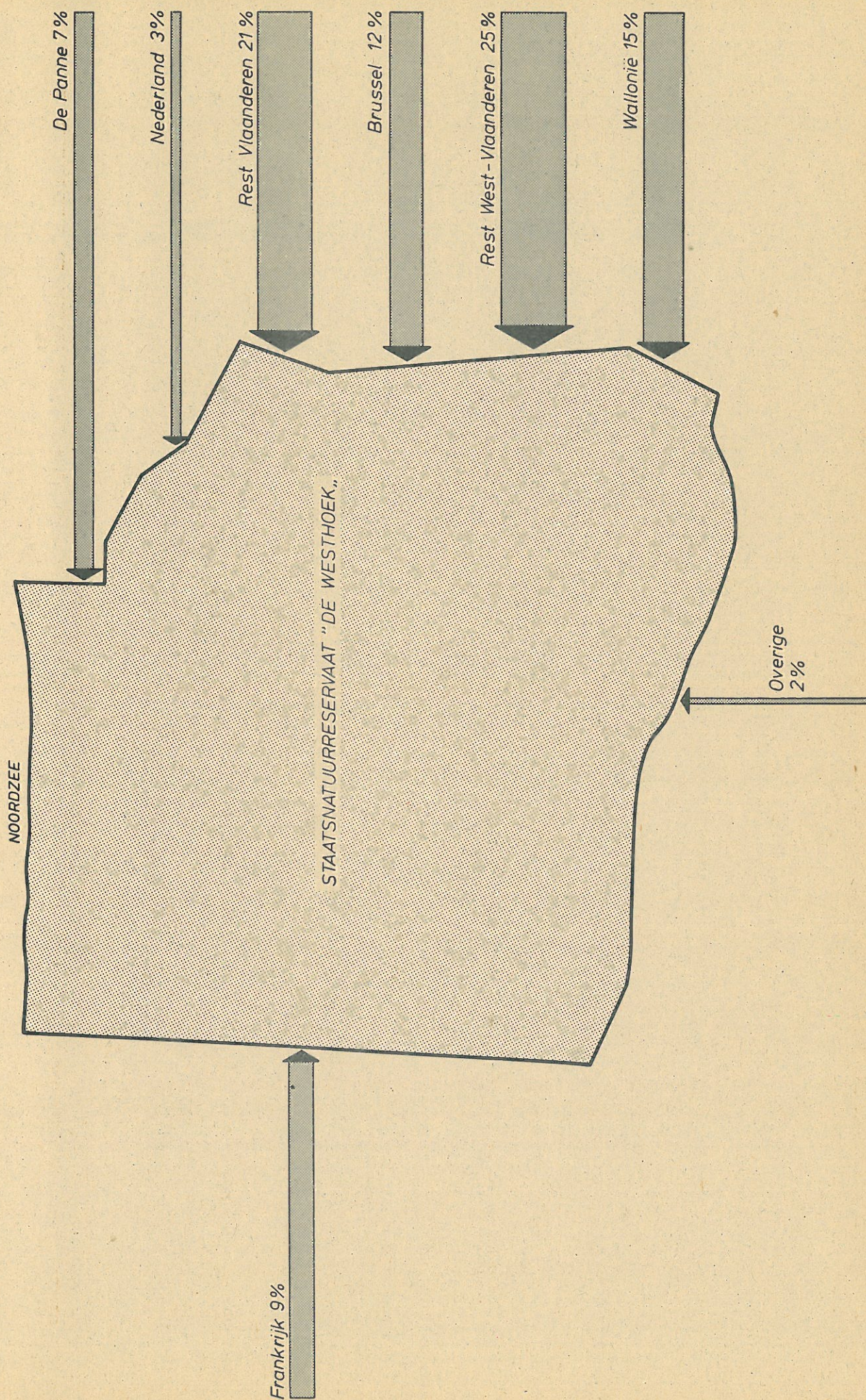
Indien uit de herkomst van de rekreanten de betekenis van het Westhoek-reservaat als terrein voor recreatie mag worden afgeleid, dan kan aan het domein naast een provinciale, ook een nationale en zelfs een internationale betekenis worden toegekend.

Relevant was zeker dat nauwelijks 7 % van de ondervraagden De Panne of een aangrenzende gemeente als woonplaats hadden. Ook de vertegenwoordiging uit de rest van West-Vlaanderen lag beneden de verwachting (25 %). Het gros van de rekreanten (48 %) bleek uit de andere Vlaamse provincies (21 %), Wallonië (15 %) en Brussel (12 %) afkomstig. Bovendien waren bijna 20 % van de respondenten buitenlanders. Naast Fransen (9 %) bevonden zich onder hen relatief veel Duitsers (7 %) en in mindere mate ook Nederlanders (3 %). Ook 2 Luxemburgers, 1 Brit, 1 Zwitser en 1 V.S.-Amerikaan werden geïnterviewd.

Het hier gereleveerde herkomstprofiel is ongetwijfeld sterk gebonden aan de vakantieperiode. Wellicht zou een steekproef gehouden buiten de zomermaanden, een lager aandeel van buitenlanders laten zien.

Hierbij aansluitend kan nog gesteld, dat uitgaande van het internationaal bezoeks karakter, meertalige informatie-borden wellicht nuttig kunnen zijn (nederlandstaligen : 60 %; franstaligen : 33 %; duitstaligen : 6,5 % en engelssprekenden : 0,5 %).

Kaart 9: Herkomst der bezoekers in het staatsnatuurreservaat "De Westhoek",

Leeftijd.

Ondanks het heterogene karakter van de bezoekers qua leeftijd, vertoont de leeftijdsopbouw van de steekproef een vrij homogeen karakter. Een duidelijk overheersende groep vormen de geënquêteerden van wie de leeftijd begrepen ligt tussen 20-40 jaar (58 %). Opvallend weinig bezoekers waren ouder van 60 jaar (3 %) terwijl de leeftijdsklassen jonger dan 20 jaar eerder in geringe mate vertegenwoordigd waren (13 % van de ondervraagden) in de steekproef.

Anderzijds was de leeftijdsklasse 40-60 jaar met bijna 26 % relatief goed vertegenwoordigd.

Het overwegend aantal 20-40 jarigen hangt nauw samen met de samenstelling van het groeptype. Bijna 70 % der ondervraagde rekreanten kwamen in gezins- of familieverband. Gezien de meestal jeugdige leeftijd van de kinderen beantwoorden ze aan het type "jonge ouders".

Het nagenoeg ontbreken van meer dan 60-jarigen is heel waarschijnlijk toe te schrijven aan het feit dat het wandelen in het mulle duinzand veel energie van de wandelaar vergt en ouderen als zodanig minder ligt.

Geslacht.

Alhoewel geen aanwijzingen bestaan dat meer mannen dan vrouwen het terrein zouden bezoeken en logischerwijze een evenredige verhouding mag worden verwacht, zou uit de cijfers van de enquête een duidelijk overwicht van de mannen (59 %) kunnen worden afgeleid.

Dit blijkt slechts in zoverre met de waarheid overeen te komen dat er inderdaad meer mannen dan vrouwen individueel het domein bezoeken. Die verhouding kan niet gehandhaafd blijven in groepsverband.

Bij de ondervraging van een gezin placht doorgaans de man als woordvoerder op te treden (slechts een 15 % formuleerden in gezamenlijk overleg hun antwoorden). Ook in ruimer groepsverband voerden meestal de mannen het woord.

Beroep.

Bij de indeling naar beroep is uitgegaan van een eerder eenvoudige klassifikatie in arbeiders, bedienden, kaderpersoneel, land- en tuinbouwers, zelfstandige handelaars, onderwijzend personeel en vrije beroepen.

Hieraan werd een categorie 'overige' (studenten, huisvrouwen, gepensioneerden, zonder beroep en anderen) toegevoegd.

Hoewel een dergelijke klassifikatie nog tal van vragen openlaat, biedt zij toch het voordeel enkele voornamen indikaties op te leveren voor de belangstellingssfeer der bezoekers.

Bijna de helft van de respondenten waren loon- of weddetrekkenden. Aan dit aantal dienen ook de 9 % respondenten, behorend tot het onderwijzend personeel toegevoegd. Eveneens kunnen de 15 % studenten tot de onderwijssektor worden gerekend.

Vergeleken met het aandeel in de Belgische beroepsbevolking komen land- en tuinbouwers sterk ondergerepresenteerd uit de steekproef (1,3 %). Naast de onmiskenbaar grotere behoefte aan verpozing in de natuur van rekreanten uit de binnenhuiswerksfeer, kan het nagenoeg ontbreken van land- en tuinbouwers niet alleen aan een ontstentenis van deze trek-naar-buiten-behoeften worden toegeschreven. Landbouwers blijken ook door de aanwezigheid van een zorg eisende veestapel aan de woonomgeving gebonden. In elk geval wordt de vaak geuite mening als zou de natuur een grotere aantrekkingskracht uitoefenen op hogere sociale milieus, niet door de enquête onderschreven. Tenzij men de overrepresentering uit de onderwijssektor hiervoor illustratief acht, wijst niets uit het verkregen beroepsbeeld op een geringere appreciatie van de natuur vanwege de arbeidende en loontrekkende bevolkingslagen.

6.2.2. Karakteristieken van het bezoek.

Eendagsrekreanten en vakantiegangers.

Reeds uit de plaats van herkomst (woonplaats) van de respondenten kon een hoog percentage vakantiegangers vermoed worden. De respons op de vraag naar de verblijfplaats heeft dit vermoeden bevestigd en wel in die mate dat meer dan de helft van de zomerrekreanten het reservaat als vakantieganger of weekendgast bezoeken. In het totum van de steekproef vertegenwoordigden de eendagstoeristen 43 %.

Als vakantieverblijfplaats haalt De Panne de hoogste score (70 %). De overige rekreanten verblijven hoofdzakelijk in direkt omliggende gemeenten (Adinkerke, Koksijde-St. Idesbald, Bray-Dunes). Slechts 5 % heeft zijn verblijfplaats verderaf (binnen een straal van 25 km).

Tijdstip en duur van het bezoek.

De opname van de bezoeksintensiteit wees reeds op een overwegend middaggericht bezoek. Deze voorkeur voor de namiddag kwam ook in het enquêteonderzoek tot uiting.

In het geheel van de steekproef bedraagt de voormiddagrespons nauwelijks een vijfde.

Aansluitend bij het tijdstip van bezoek, is ook de verblijfsduur in het reservaat weergegeven.

Volgens de onderzoeksgegevens leent het reservaat zich uitstekend voor een eerder kort verblijf van één à drie uren (42 %) of een halve-dag-verblijf (26 %). Hoewel de volledag-recreatie eerder matig in trek is, verklaarde een vierde van de respondenten toch langer dan vijf uur in het reservaat te verblijven.

Ietwat tegen de verwachtingen in treden er tussen de verblijfsduur in het reservaat van dag- en verblijfsrecreanten geen relevante verschillen op. Verwacht werd namelijk dat de verblijfsrecreanten, met het oog op de mogelijkheid tussentijds even naar het vakantieadres te gaan om bv. te lunchen, een korter aaneengesloten bezoek zouden brengen dan de dagrecreanten die meestal van verderaf kwamen. Voor de dagrecreanten kon dan worden verondersteld dat, evenredig met de bezoeksafstand, het rendement van het verblijf in het reservaat zou worden opgeheven door een geruimere tijd te blijven. Dit bleek niet bewaarheid door het onderzoeksmateriaal.

Uitgaande van de verhouding tussen verblijfs- en dagrecreanten van 57 % - 43 %, blijken de verschillen in verblijfsduur gering. De determinerende faktor inzake de verblijfsduur in het reservaat blijkt bovenal het weer te zijn. In die zin werd door de respondenten de verblijfsduur frekwent in correlatie met het weertype uitgedrukt.

Groepsgrootte en samenstelling.

Het onderzoek heeft uitgewezen dat de overgrote meerderheid van de recreanten in beperkt of ruimer gezelschap het domein bezoeken.

Solitaire recreanten zijn eerder schaars (7,5 % in het totum van de steekproef) en blijken zich bij voorkeur rond een aantal welomschreven zones op te houden.

De meest voorkomende groepssamenstelling bestaat uit ouders met kinderen. Gezinsverband kwam in meer dan driekwart van de onder-vraagde groepen voor. Voor het geval niet-gezinsleden deel uitmaak-ten van de recreatiegroep, was er heel vaak sprake van een ruimere familierelatie. Eén op vijf respondenten had ook vrienden of kennis-sen meegenomen.

Naar grootte bleken de groepjes samengesteld uit twee tot vier per-sonen overwegend (66 %). Groepen van meer dan vier personen werden heel wat minder ontmoet (27 %).

Bezoeksfrekwentie.

Opvallend is de hoge herhalingswaarde die het reservaat voor de open-luchtrecreatie blijkt te hebben. Vastgesteld werd immers dat het Westhoekdomein na een eerste bezoek frekwenter uitstapdoel wordt. Twee derden van de respondenten verklaarden immers meer dan drie maal het reservaat bezocht te hebben. Bijna 30 % was reeds meer dan 10 maal in het domein.

Voor al deze "insiders" die sinds ettelijke jaren met het reservaat vertrouwd waren, hadden kritische bedenkingen (zie verder onder Wensen en klachten) bij de huidige toestand van het domein.

Voor 17,5 % was de interview-dag hun eerste kennismaking met het domein. Relateert men de bezoeksfrekwentie met de plaats van herkomst dan blijkt dat deze nieuwkomers meestal eendagsrekreanten waren die van verderaf kwamen.

Het bezoek van de vakantiegangers vertoonde eerder een hoge herhalings-frekwentie op korte termijn (enkel gedurende de betrokken vakantie-periode).

Middelen van vervoer.

Niettegenstaande bijna 70 % van de respondenten hun woon- of verblijf-plaats te De Panne hadden, is het aantal geënquêteerden dat te voet naar het reservaat kwam eerder gering (17 % waarin ook begrepen de voetgangers afkomstig van de camping).

Nog schaarser waren de rekreanten die de fiets als vervoermiddel gebruikten : 1 % van het totum in de steekproef.

Ook het openbaar vervoer vindt weinig gebruikers (4 %) onder de Westhoekrekreanten. Mogelijks is hieraan de afstand halte - ingang reservaat debet.

Het vervoermiddel bij uitstek blijkt de auto te zijn. Ruim driekwart van de respondenten was met de wagen naar het reservaat gekomen. Gezien de belangrijkheid van de auto als transportmiddel werd ook nagegaan in hoeverre zich bewegwijzerings- of parkeermoeilijkheden voordeden.

Inzake parkeergelegenheid bleken zich geen wezenlijke problemen te stellen. Wel verklaarden 8 % van de respondenten op rekreatietopdagen moeilijk een plaats vlakbij de ingang te kunnen vinden. Dat chronische congestieverschijnselen zouden optreden, kan alleen worden beaamd wat betreft de parkeergelegenheid aan de ingang via de Dynastielaan. Aan de overige ingangen was de bezettingsgraad nooit maximaal.

Wellicht kan via een nuttige bebording een evenrediger verdeling van de wagens over de diverse ingangen worden bewerkstelligd.

Uit de enquête bleek trouwens dat bewegwijzering naar het reservaat maar gedeeltelijk voldoet. Hoewel slechts 13 % der respondenten bewegwijzeringsmoeilijkheden signaleerden, moet er evenwel rekening mee gehouden worden dat 17,5 % van de ondervraagden nieuwkomers waren, zodat naar rato van dit aantal, het percentage dat de bewegwijzering onvoldoende achtte relatief hoog te noemen is.

Informatie over het reservaat.

Het geïnformeerd raken over het domein blijkt zeer divers te geschieden. Toch kan gesteld dat de meeste rekreanten via het wonen (24,8 % van de respondenten verklaarde van kindsbeen af met de streek "vertrouwd" te zijn) of het verblijven in de omgeving (6,5 %) het domein leren kennen.

Voor één op vier rekreanten zou echter het toeval de kennisgevende faktor zijn. Belangrijk als informatiebron blijken ook derden te zijn. In die zin verwees 22 % naar vrienden of familie.

Via brochures, toeristische kaarten en media kregen respectievelijk 10 %, 1,7 % en 6 % kennis van het domein.

Een aantal respondenten (1,8 %) verklaarden tenslotte tengevolge van de beroering rond het recente verkavelingschandaal op het domein te zijn geattendeerd.

Kennis van het gebied als reservaat.

Om na te gaan of eventueel afwijkend gedrag van de voorgeschreven regels aan het onvoldoende bekend zijn met het statuut van reservaat kan worden toegeschreven, werd in de enquête een vraag in die zin tot de rekreanten gericht.

Uit de verkregen antwoorden bleek dat de meeste rekreanten wel duidelijk kennis hadden van het feit dat ze zich in een reservaat bevonden. Toch komt het enigszins verrassend over dat 7 % van het steekproefbestand geen notie hiervan heeft.

Mogelijks kan meer informatie aan de toegangen aan die onwetendheid verhelpen. Vast staat in elk geval dat kennis van het beschermd karakter van het domein het uitgangspunt voor een overeenkomstig passend gedrag vormt.

Wandelen op de paden.

Hoger, bij de beschrijving van de lokalisatie en spreiding der bezoekers, werd reeds gewezen op het vrij algemeen buiten de paden treden, wat tot de vorming van tal van informele paadjes inzonderheid in de buitenduinen, aanleiding gaf.

De gegevens van de enquête onderschrijven volkomen dit via observatie verkregen beeld.

Meer dan de helft der rekreanten zou de paden niet of slechts gedeeltelijk volgen (bijna 45 % verklaarde uitdrukkelijk geen gebruik te maken van de uitgestippelde routes).

Iets meer dan een derde van de respondenten zei zich aan de paden te houden. Niet zozeer behoudsmotieven, maar vooral de vrees voor verdwalen zette hen hiertoe aan. Omzeggens geen respondenten bleken op de hoogte van het voorschrift "enkel toegang op de paden".

Participatie aan geleide wandelingen.

Aansluitend bij de vraag naar het al dan niet aanhouden van de bewijzerde wandelroutes, is eveneens de deelname aan geleide wandelingen onderzocht.

In weerwil van het succes dat deze ekskursies kennelijk hebben (op 17 juli boden zich 80 deelnemers voor 1 gids aan !) had slechts 1 op 10

De natuurlijke erosie van de duinhoofden wordt door de tussenkomst van de recreanten nog geïntensifieerd.

Weinig recreanten zijn zo voorbeeldig hun hond aangelijnd te houden, maar ook dit blijft ongeoorloofd recreatief gedrag want voor honden los of aan de leiband geldt een uitdrukkelijk verbod.

Franse invloed (camping) op het recreatiegebeuren : een partijtje petanque in het reservaat.

rekreanten aan een geleide wandeling deelgenomen. Nochtans blijkt dit aanbod voldoende bekend. Slechts 2 % van de ondervraagden was de inrichting van deze geleide ekskursies totaal onbekend.

Recreatieve activiteiten.

Het door observatie verkregen beeld releveerde een sterk weersgebonden recreatiepatroon met een eerder mobiel verloop bij slecht tot relatief gunstig weer en een meer stationair karakter bij zonniger weertype.

Overeenkomstig deze bevindingen en rekening houdend met de doorgaans gunstige weersomstandigheden op de enquêtedagen, was uit de interviews een overwegend aandeel van plaatsgebonden recreatie-activiteiten te verwachten. Dit is alszodanig niet bewaarheid.

Blijkens de ondervraging zou het recreatiepatroon een overheersend mobiel karakter hebben. Zowat tweederde van de respondenten noemde immers het wandelen als voornaamste recreatie-activiteit. Ongetwijfeld is hier sprake van een overrepresentering t.a.v. de stationaire recreatievormen, vermits ook typische zonners en zitters veelal het maken van wandelingen als hoofdactiviteit opgaven.

Vermoedelijk moet het sterke beklemtonen van het wandelen en de overrepresentering hiervan in de steekproef geweten worden aan het optreden van zgn. "social desire" -antwoorden in de respons, waarbij het wandelen positiever wordt geëvalueerd dan het niks doen. In die zin kan wellicht ook het totaal ontbreken van "het luieren" in de respons verklaard worden.

Aangenomen moet aldus dat de vraagstelling naar een hoofdactiviteit een opgave van actieve bezigheden heeft geprononceerd. Verhoudingsgewijs scoorden de plaatsgebonden recreatievormen immers bijzonder laag : zonnen 10 %, sport en spel 8 %, rusten 7 %, piknikken 0,5 % (op basis van akkretie moet een hogere score worden aangenomen), lezen 0,7 %, schilderen en tekenen 0,3 %, nudisme 0,2 %, yoga 0,2 %. Voorts werden ook vermeld : zwemmen (1,6 %), fotografie (1 %) en natuurobservatie (6 %).

Dat in een natuurreservaat nauwelijks 6 % der rekreanten hun hoofdactiviteit richten op de natuur is blijkens vergelijkende studies niet ongewoon, maar laat toch vragen open nopens de belevingswaarde

van het Westhoekreservaat. Ook het bijbrengen van een passend rekreatief gedrag blijkt in die kontekst een zware opgave.

Naar het meenemen van enerlei rekreatie-attributen is geen afzonderlijke vraag gesteld. Tijdens het interviewen werd door de ondervragers hieraan evenwel bijzondere aandacht besteed. Op die wijze is toch enig inzicht in de omvang en de aard van die attributen verkregen. Voor de hand liggend was natuurlijk dat vooral stationaire rekreanten rekreatie-attributen meebrachten. Veelal betrof het spelmateriaal (ballen, vliegers, badmingtonraketten, schopjes en emmertjes) of kampeermeubilair (tenten, piknikgerei, windschermen, ligzetels, badhanddoeken). Mobiele rekreanten droegen doorgaans als enige attributen een verrekijker (zeer vaak) of radiootje (eerder zelden) mee.

6.2.3. Rekreantenopinies.

Opinie vragen van het open-eind-type werden gesteld met betrekking tot de bewaking en het beleid (wensen en grieven).

De bewaking.

Uit de enquête bleek dat de meningen van de bezoekers over de bewaking vrij sterk uiteenlopen en variëren van "absoluut onvoldoende" tot "toezicht behoeft niet".

Frappant was dat twee op drie rekreanten nooit enige bewaking had opgemerkt. (Courant bij de ondervraging was de wedervraag : "Is hier wel bewaking ?"). Toch achtte het merendeel van deze rekreanten toezicht noodzakelijk.

Bijna 22 % der respondenten opteerde voor meer politieel toezicht, een aantal onder hen verwees hierbij naar onbetamelijk of provocerend gedrag (exhibitionisme) van mederekreanten.

Daarentegen vond ruim 16 % van de ondervraagden dat geen behoefte aan bewaking bestond. Enkelingen verklaarden zelfs dat meer toezicht tot een terugloop van het rekreantenpubliek zou leiden.

Het huidige toezicht schonk voldoening aan 11 % der respondenten.

Zwerfvuil en akkretie tengevolge van piknik. Kunnen afvalkorven aan de ingangen hieraan verhelpen ?

Estetisch niet verantwoord maar blijkbaar een afdoende bescherming tegen kampeergasten en hun vuil

Sommige rekreanten bekloegen zich over niet opgeruimde prikkeldraad uit W.O. II

Wensen en grieven.

Eerder dan een positieve of negatieve evaluatie t.o.v. het huidig beleid te willen uitlokken, - in hoeverre kan de rekreant trouwens hieromtrent een objectief waardeoordeel uitspreken -, beoogde de vraagstelling naar wensen en klachten de formulering van een globaal behoeftenpakket.

De konkrete waarde van zo'n behoeftenopgave blijft evenwel moeilijk te bepalen. Verlangens en grieven van het rekreantenpubliek kunnen indicaties nopens het huidig en toekomstig beleid opleveren, maar hoeven dit niet noodzakelijk. Omzichtigheid bij de interpretatie en een zekere relativering van de resultaten blijft dan ook geboden. Zo mag uit de absentie van wensen en grieven bij 18 % van de respondenten niet zomaar de onderschrijving van het beleid worden afgeleid (1). Omgekeerd mag aan het feit dat vier op vijf respondenten wel wensen en klachten formuleerden ook weer geen overdreven belang worden gehecht. Ten aanzien van de grootte van het verlangen- en grievenpakket treden in de steekproef immers onvermijdelijk vertekeningen op die te wijten zijn aan de geprononceerde vraag naar wensen en bezwaren.

Grieven werden vooral geformuleerd met betrekking tot het randeffekt uitgaande van het urbanisatiegebied. In veel mindere mate gold dit ook voor de camping. Ook het zwerfvuil was velen een doorn in het oog. Verschillende vormen van rekreatief gedrag werden als hinderlijk ervaren en als zodanig door een vrij groot aantal respondenten aangeklaagd.

Onder de wensen haalde het "laat alles zoals het is" een opmerkelijk hoge score. Veel rekreanten bleken namelijk beducht voor een voortschrijden van de verkaveling. Het zwerfvuilprobleem kreeg ook in het wensenpakket zijn beslag : 69 maal werd het plaatsen van afvalkorven als wenselijk geachte infrastructuur genoemd.

(1) Vergelijking met gelijkaardige studies toont evenwel aan dat dit percentage als eerder laag moet worden gekwoteerd, hetgeen toch een relatieve ontevredenheid onder de bezoekers indikeert.

Er bleek ook een grote behoefte aan voorlichting en informatie te bestaan. Door diverse respondenten werden eveneens maatregelen i.v.m. het natuurbeheer voorgesteld. Een kleiner aantal rekreanten wenste bovendien meer infrastrukturele en rekreatieve voorzieningen.

Omwille van de volledigheid worden de resultaten van de wensen-klachten-respons hieronder in tabelvorm uitgezet. Om de zaak enigszins overzichtelijk te houden werden de wensen en klachten onder een aantal gemeenschappelijke noemers gegroepeerd. Daar bij de formulering van wensen en klachten in de respons ook een zekere osmose optrad is bij de analyse eenvoudigheidshalve een tijds criterium gehanteerd : de op- en aanmerkingen op het huidige beleid en de aanwezige infrastrukturele voorzieningen werden als klachten weerhouden, deze welke daarentegen het toekomstig beleid en de in de toekomst te voorziene infrastructuur betroffen werden als wensen gekwalificeerd.

WENSEN EN KLACHTEN NAAR ORDE VAN HUN AANBRENG

A. KLACHTEN

	AANTAL X VERNOEMD	%	VERHOUDING OP 543 ENQ.	%
- Storend randeffekt	192	20,43	107,09	19,72
. horizontvervuiling door hoogbouwverkaveling	(184)	(19,57)	(104,59)	(19,26)
. storende camping	(8)	(0,86)	(2,50)	(0,46)
- Reservaat is vervuild	184	19,57	98,17	18,08
. zwerfvuil	(129)	(13,72)	(71,77)	(13,22)
. puin en bunkers	(28)	(2,98)	(13,89)	(2,56)
. prikkeldraad	(27)	(2,87)	(12,51)	(2,30)
- Hinderlijk rekreantengedrag	103	10,96	44,01	8,11
. loslopende honden	(44)	(4,68)	(18,91)	(3,48)
. ruiters in reservaat	(28)	(2,98)	(11,50)	(2,12)
. jacht in bufferzone	(10)	(1,06)	(5,28)	(0,97)
. provocerend gedrag	(8)	(0,85)	(3,91)	(0,73)
. vandalisme	(6)	(0,64)	(1,58)	(0,29)
. verlaten van wandelpaden	(3)	(0,32)	(1,58)	(0,29)
. piknik	(2)	(0,21)	(0,50)	(0,09)
. radio's	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
. roken	(1)	(0,11)	(0,25)	(0,05)

	AANTAL X VERNOEMD	%	VERHOUDING OP 543 ENQ.	%
<u>KLACHTEN</u> (vervolg)				
- Gebrekkige infrastructuur	13	1,39	6,61	1,22
. <i>wegwijzerpaaltjes liggen omver</i>	(3)	(0,32)	(1,84)	(0,34)
. <i>gesloten toegang</i>	(2)	(0,21)	(1,50)	(0,28)
. <i>slechte bedijking</i>	(4)	(0,43)	(1,41)	(0,26)
. <i>parking te ver van zee</i>	(1)	(0,11)	(1)	(0,18)
. <i>te smalle wandelpaden</i>	(2)	(0,21)	(0,66)	(0,12)
. <i>verharde wandelpaden</i>	(1)	(0,11)	(0,20)	(0,04)
- Allerlei	5	0,54	2,58	0,48
. <i>reservaat te klein</i>	(3)	(0,32)	(1,83)	(0,34)
. <i>storende afsluiting</i>	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
. <i>storend randeffekt parking</i>	(1)	(0,11)	(0,25)	(0,05)
 B. <u>WENSEN</u>				
- Meer infrastructuur	90	9,58	45,88	8,45
. <i>vuilnisbakken - afvalkuiltjes</i>	(69)	(7,34)	(34,79)	(6,41)
. <i>sanitair</i>	(12)	(1,27)	(6,18)	(1,14)
. <i>meer ingangen</i>	(3)	(0,32)	(2,50)	(0,46)
. <i>drinkgelegenheid</i>	(2)	(0,21)	(0,58)	(0,11)
. <i>schuilhuisjes</i>	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
. <i>fietsrekken</i>	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
. <i>meer parkeerplaatsen</i>	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
. <i>houten uitkijktorens</i>	(1)	(0,11)	(0,33)	(0,06)
- Laten zoals het is	71	7,55	43,14	7,94
- Betere informatie	79	8,40	41,43	7,63
. <i>meer edukatieve informatie (-borden)</i>	(58)	(6,16)	(27,17)	(5)
. <i>meertalige informatieborden</i>	(12)	(1,28)	(9,59)	(1,78)
. <i>betere bewegwijzering wandelpaden</i>	(7)	(0,74)	(3,17)	(0,58)
. <i>tijdsduur der wandelingen vermelden</i>	(1)	(0,11)	(1)	(0,18)
. <i>meer geleide wandelingen</i>	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
- Maatregelen m.b.t. natuur-beheer in domein	49	5,21	25,77	4,74
. <i>beter toezicht</i>	(27)	(2,87)	(15,58)	(2,87)
. <i>enkel voorbehouden voor natuurbeleving</i>	(9)	(0,95)	(5,16)	(0,95)
. <i>niet meer volk aanlokken</i>	(6)	(0,64)	(2,50)	(0,46)
. <i>schermbeplanting tegen storende gebouwen</i>	(3)	(0,32)	(1,08)	(0,20)
. <i>betere coördinatie in beleid</i>	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
. <i>herbeplanting</i>	(1)	(0,11)	(0,50)	(0,09)
. <i>toegangsprijs vragen</i>	(2)	(0,21)	(0,45)	(0,08)

	AANTAL X VERNOEMD	%	VERHOUDING OP 543 ENQ.	%
<u>WENSEN</u> (vervolg)				
- Meer rekreatieve voorzieningen	24	2,55	14,03	2,58
. rustbanken	(8)	(0,85)	(4,20)	(0,77)
. betere verbinding wandel- paden	(6)	(0,64)	(3,42)	(0,63)
. meer verharde wandelpaden	(5)	(0,53)	(3,08)	(0,57)
. piknikbanken	(2)	(0,21)	(1,50)	(0,28)
. meer wandelpaden	(1)	(0,11)	(1)	(0,18)
. ruiterpaden	(2)	(0,21)	(0,83)	(0,15)
- Allerlei	26	2,76	12,79	2,36
. opheffen hondenverbod	(12)	(1,28)	(4,98)	(0,92)
. toegang ruiters in reservaat	(9)	(0,95)	(3,56)	(0,66)
. monokini, naturisme	(4)	(0,42)	(3,25)	(0,60)
. vrije ingang in Vissersdorp	(1)	(0,11)	(1)	(0,18)
C. <u>GEEN MENING</u>	104	11,06	101,50	18,69
	940	100	543	100

6.3. Besluiten.

Uit het enquête-onderzoek blijkt dat het Westhoek-natuurreservaat door een vrij heterogeen en divers geïoriënteerd recreantenpubliek wordt bezocht. Dit vertaalt zich ook in de stijl van rekreëren en het hierbij ontwikkelde activiteitspatroon.

Naar de mate van mobiliteit werd hoger een indeling gemaakt in mobiele en stationaire recreanten. Daarbij werd aangenomen dat beide recreantentypes zich niet slechts ruimtelijk maar ook inhoudelijk van elkaar onderscheiden. De enquête heeft deze zienswijze onderschreven en het verband tussen de activiteiten en de beleavingswaarden van mobiele recreanten enerzijds en stationaire anderzijds bevestigd.

Weliswaar vindt het via visuele observatie verkregen recreatiebeeld niet steeds eenzelfde afspiegeling in de enquête-resultaten. Zo komt

DE ZEEREEP: zgn. Blow-outs (windgeulen) onderbreken de duinengordel. De inplanting van takkebossen moet nieuwe duinvorming bewerkstelligen. Aan de duinvoet werd inmiddels een springvloeddijk aangelegd die het zeewater weert, maar gemotoriseerd verkeer werft ! Op de voorgrond een sterk geërodeerd duinhoofd.

HORIZONTVERVUILING n.a.v. het recent verkavelingsproject "De Westhoek" (residentieel urbanisatiegebied). Vooraan de noordelijke duinpanne met links het Konijnenpad.

Een nadelig randeffekt gaat uit van de Franse camping Le Perroquêt, zo te zien beter als sloppenwijk dan als verblijfsrecreatieoord geslaagd.

het feitelijk overwicht van plaatsgebonden recreatievormen bij zonnig weertype niet tot uiting in de steekproef. Uit de activiteiten-respons zou eerder tot een dominantie van mobiele recreatiestijlen kunnen geconkludeerd. Hieraan is wellicht een overwaardering van de wandel-activiteit debet. Die overrepresentering geldt overigens enkel het wandelen. Aanverwante mobiele recreatievormen scoorden blijkbaar meer op hun reële waarde. Zo blijken natuurgerichte wandelrecreatie en natuurstudie tegen de verwachtingen in, eerder weinig aanhang te vinden onder de zomerrekreanten. Nauwelijks 6 % der respondenten citeerde natuurobservatie als voornaamste recreatie-activiteit. In dezelfde lijn ligt ook het aantal rekreanten dat deelneemt aan geleide wandelingen aan de lage kant (volgens de steekproef participeerde slechts 10 % der respondenten aan natuurexcursies). Voor de meeste rekreanten heeft het reservaat blijkbaar alleen een decorum-functie : zonder direkt objekt van recreatie te zijn, wordt het domein als een aantrekkelijk en aangenaam kader voor zeer uiteenlopende recreatievormen zoals wandelen, zonnen, rusten, balspelen, piknikken, stoeien met kinderen, e.a. ervaren. Dat verscheidene van deze activiteiten een nadelige invloed uitoefenen op het terrein en alszodanig niet in een natuurreservaat thuishoren, blijkt vele rekreanten te ontgaan. (7 % had er zelfs geen weet van zich in een reservaat te bevinden). Diverse rekreanten vonden het trouwens wenselijk de recreatieve voorzieningen uit te breiden. Toch gaan ook van de zijde der rekreanten terzake kritische stemmen op. Vingerwijzend zijn in die zin de vaak herhaalde klachten over het storend randeffekt van de verkavelingszone en de camping (192 x), het vele vuil in het reservaat (184 x) en het als hinderlijk ervaren gedrag van de mederekreanten (103 x). Ook de vraag naar meer informatie en aanvullende beschermingsmaatregelen sluit hierbij aan en wijst op een zeker ongenoegen omtrent de huidige situatie.

Kan aan de recreatie in het domein een zekere kwalifikatie gegeven worden overeenkomstig het recreatief gedrag, dan verschaffen ook de structurele eigenschappen van de respondenten inlichtingen over de recreatiesituatie in het Westhoek-reservaat.

Zo releveert het onderzoek naar de herkomst en het verblijf der rekreanten een overwegend aandeel vakantiegangers en weekendgasten onder de zomerbezoekers van het reservaat. Ruim de helft hiervan zijn buitenlanders die doorgaans hun verblijf in de onmiddellijke periferie van

het domein hebben. De dagjesmensen bezoeken daarentegen van hun woonplaats uit de Westhoek, waardoor zij per bezoeksseenheid van relatief verderaf komen dan de verblijfsrekreanten (binnen de 50 km-straal).

Als verzorgingsgebied voor openluchtrecreatie kan aan het reservaat derhalve naast een meer regionale, ook een ruimere nationale en zelfs internationale (althans in de zomermaanden) betekenis worden toegemeten. Het verdient aanbeveling hiermede rekening te houden bij de inrichting door o.m. in een meertalige bebording te voorzien.

Maakt men een indeling naar de groep waarin het recreatiegebeuren plaatsgrijpt, dan wordt overwegend in gezins- en familieverband gerekreëerd. In sommige terreingedeelten treedt evenwel solitaire recreatie sterker op de voorgrond.

Het beroepsbeeld laat een overwicht van loon- en weddetrekkenden zien, hetgeen logisch is gezien het overeenkomstig aandeel van die groep in de Belgische beroepsbevolking. Het percentage afkomstig uit de onderwijssector is daarentegen verhoudingsgewijs vrij royaal vertegenwoordigd in de steekproef. Aanduidingen als zou duinrecreatie vooral leidinggevende personen met een grote behoefte aan rustige, individuele openluchtrecreatie aanspreken, konden in de enquête niet worden gevonden.

Wat het tijdstip van het bezoek betreft, werd een duidelijke voorkeur voor het middagbezoek vastgesteld. De duur van het verblijf in het domein is meestal eerder kort (1 à 3 uur), maar wordt in belangrijke mate door de weersomstandigheden beïnvloed. Ten aanzien van de bezoeksfrekwentie is vooral de hoge herhalingswaarde van het reservaat als uitstapdoel opmerkelijk, zowel bij verblijfsrekreanten als bij eendagsbezoekers. Veel bezoekers kunnen als "habitué's" worden aangemerkt.

Dat de auto bij de trek naar buiten een zeer belangrijke rol speelt wordt door de enquête bevestigd. Meer dan drievierden der respondenten kwam met de wagen, wat een bijzonder hoog percentage is daar meer dan de helft der respondenten met vakantie was en meestal in de direkte omgeving gehuisvest. Er mag derhalve aangenomen worden

dat het gebruik van de auto als vervoermiddel naar het rekreatie-objekt niet louter door de faktor afstand wordt bepaald; blijkbaar spelen ook overwegingen van praktische aard (het vervoer van een naar leeftijd gedifferentieerde groep, de mogelijkheid attributen mee te brengen) hierbij een rol.

De wijze tenslotte waarop de rekreanten over het Westhoek-reservaat geïnformeerd werden, geschiedde meestal via derden (familie of vrienden).

Diverse respondenten waren van kindsbeen af door hun woonplaats met de streek en het domein bekend. Ook zou het toeval een belangrijke kennisgevende faktor zijn. De informatie via brochures en de media blijkt van niet al te grote betekenis te zijn.

7. SLOTKONKLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR HET TOEKOMSTIG BEHEER.

Uit het voorafgaand kwantitatief en kwalitatief opgezet onderzoek naar het recreatiegebeuren in het staatsnatuurreserveaat De Westhoek, kunnen samenvattend volgende eindbesluiten worden geformuleerd :

1. Het reserveaat heeft op heden in drieërlei opzicht betekenis voor de recreatie : als doorstromingsgebied voor strandbezoek, als rust- en verpozingsgebied voor stationaire bezoekers en als wandelgebied voor mobiele rekreanten.
2. De omvang van het bezoek tijdens de zomermaanden is mede door het belangrijke aandeel vakantiegangers relatief groot te noemen. Verhoudingsgewijs de opnamecapaciteit van het terrein, blijkt de bezoeksintensiteit ook op rekreatietopdagen globaal evenwel beneden het verzadigingsniveau.
3. De bezoekers verspreiden zich zeer ongelijk over het terrein. Algemeen neemt echter de bezoekersdichtheid toe naarmate de afstand van het strand korter wordt. Ten zuiden van het centrale wandelduin kan de recreatie als extensief worden aangemerkt.
4. Dichte concentraties van bezoekers met massa-recreatieve tendenzen treden alleen bij zonnig weertype op en situeren zich overwegend in de zone begrepen tussen Oostergrenspad, Konijnenpad, Helmpad, Duindoornpad en de zeereep. In deze zone zijn sporen van verarming en nivellering door mechanische schade (trederosie) en verontreiniging duidelijk aanwijsbaar.
5. Het feitelijke recreatiegedrag in het reserveaat wijkt sterk af van het genormeerde. Deze discrepantie tussen voorgeschreven en nageleefde norm uit zich o.m. in het algemeen buiten de paden treden en het overwegend stationair rekreëren.

7.1. Recreatie en natuurbehoud.

Bij het bepalen van de beleidslijn die t.o.v. de recreatie in de toekomst dient gevolgd, rijst de vraag in hoeverre het gereleveerde recreatiepatroon voldoening schenkt en alszodanig met de overige functies van het reserveaat in overeenstemming te brengen is. Aanvaard moet immers dat de recreatieve functie niet de enige en in rangorde

zelfs niet de belangrijkste functie van het reservaat is.

Naast een grote rekreatieve waarde, hebben de Westhoek-duinen ook als kustbeschermer, als filter- en zoetwaterreservoir een niet te miskennen belang. Een primordiale betekenis heeft het reservaat evenwel voor het natuurbehoud.

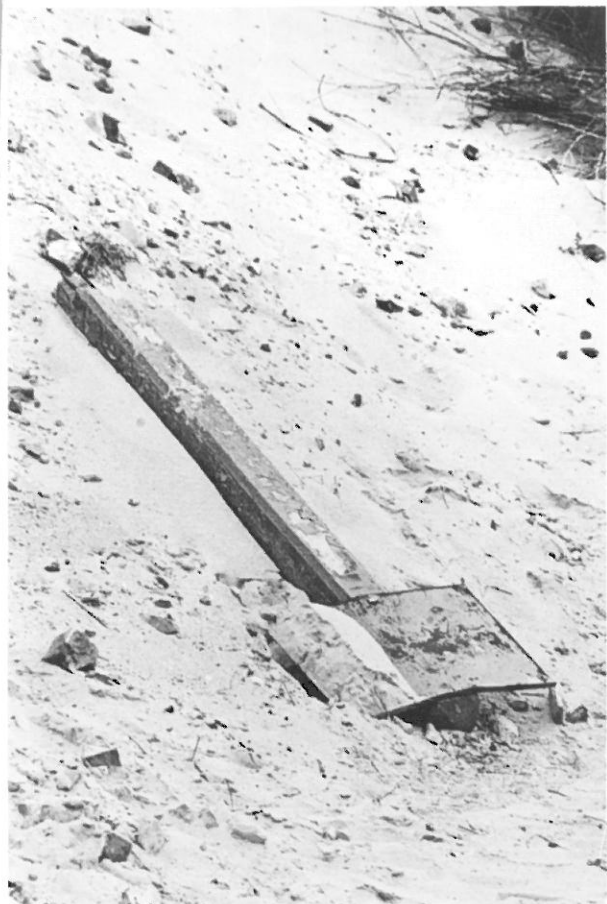
Om van beheersoogpunt uit aanvaardbaar te zijn, zal de rekreatie derhalve in dit multifunktionele kader dienen ingepast. Dit lijkt op vandaag niet steeds eenvoudig. Vooral ten aanzien van de relatie rekreatie - natuurbehoud stellen zich problemen.

Op grond van het voorliggend studiemateriaal lijkt immers de konklusie gerechtvaardigd dat het huidig rekreatiepatroon in menig opzicht aan dit meer-funktioneel karakter afbreuk doet en met name de belangen van het natuurbehoud schaadt.

Rekreatie en natuurbehoud zijn nochtans niet fundamenteel onverenigbaar en hoeven elkaar dan ook niet uit te sluiten. Het komt ons voor dat beide functies ook binnen een natuurreservaat kunnen samengaan, mits zekere beperkingen en afspraken in acht worden genomen.

Dergelijke beperkende voorschriften zijn trouwens ook ten aanzien van de rekreatie in het Westhoekreservaat uitgevaardigd. Tot op heden werden deze normen evenwel onvoldoende ter kennis van het rekreantenpubliek gebracht en vinden in de praktijk weinig naleving. Zoals hoger gesteld is één van de meest opmerkelijke vaststellingen van het onderzoek dan ook de grote discrepantie die bestaat tussen genormeerd en feitelijk rekreatiegedrag. Meer dan door rekreatieve overdruk, wordt het Westhoek-reservaat op vandaag door het massaal niet naleven van de principieel geldende gedragsvoorschriften bedreigd. Een aantal aanvullende maatregelen van protektie en vooral een strenger toezicht op de naleving van de gedragsregels zijn dan ook nodig.

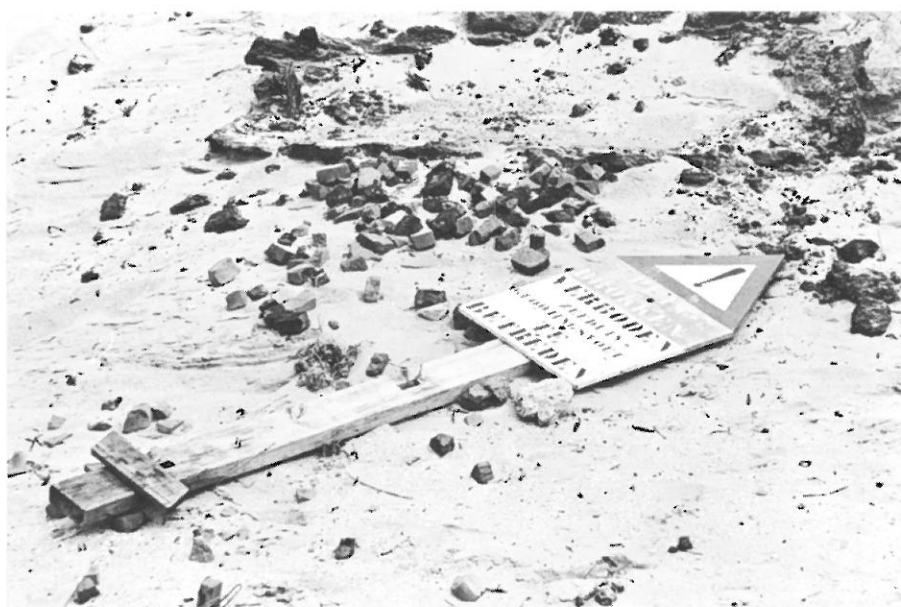
Sedert de erkenning in 1957 van 350 ha duin als staatsnatuurreservaat is ook de animo tot bezoek aan dit natuurgebied gestadig gegroeid en mag na het dichtbouwen van de belangrijke bufferstrook aan de noordoostgrens nog een aanzienlijke toename worden verwacht. Elk toegeven hieraan gaat gepaard met een vergroting van het gevaar voor beschadiging en destructie. Wil men in de toekomst de ontwikkeling van de rekreatie enigermate onder controle houden, dan dient ook een duidelijk beleid terzake ontwikkeld.

Inzake informatie worden de recreanten stiefmoederlijk behandeld. De informatie gaat bovendien in de najaarsstormen verloren.

Ook het vandalisme draagt zijn steentje bij tot het karig informatiemenu.

Natuurlijke erosie maakt het de beheerder niet eenvoudig. Voortdurend onderhoud is geboden.

7.2. Suggesties en aanbevelingen voor het beheer.

De hieronder geformuleerde suggesties en aanbevelingen beogen in de eerste plaats een passend recreatiegedrag bij de bezoekers te ontwikkelen. In ondergeschikte mate worden ook maatregelen voorgesteld om een meer gelijkmatige spreiding van de recreanten en een afzwakken van de recreatiedruk in sommige gedeelten van het reservaat te bewerkstelligen. Op die manier wordt gehoopt de destructieve werking van de recreatie tot een aanvaardbaar minimum te herleiden. Aan de principieel open aard van het reservaat wordt hierbij niet geraakt.

- Meer voorlichting zowel informatief als edukatief.

De meerderheid van het publiek weet niet of realiseert zich ter nauwer nood welke handelingen en gedragingen schadelijk zijn voor natuurgebieden. Zo bleken de Westhoek-recreanten zich nauwelijks bewust van het feit dat het beklimmen van duinhellingen en het verlaten der paden erosie en verstuing in de hand werken en nadelig zijn voor de vegetatie.

Het recreantenpubliek dient derhalve duidelijk voorgelicht.

Richtlijnen- en informatieborden mogen dan ook niet ontbreken.

Hun direkt effect zal echter in grote mate door de vormgeving worden bepaald. De ervaring leert immers dat aan een rechthoekig bord waarop slechts nuchtere, zeer officieel aandoende drukletters staan, meestal wordt voorbijgegaan. Ook teksten die beginnen met "Verboden te..." wekken ergernis op en betekenen vaak een aanmoediging om het verbodene toch te doen. "Niet toegestaan" in schrijffletters blijkt daarentegen meer begrip op te wekken bij de lezer. Wat echter de doorsnee-bezoeker het meest hindert is het ontbreken van enige aanduiding waarom iets niet kan worden toegestaan. Enige motivatie is dan ook geraadzaam. Beter dan veel tekst, kan een teken of een aanschouwelijke voorstelling heel wat verduidelijken.

In het Nationale park "De Kennemerduinen" bij IJmuiden bevat een bord zelfs geen tekst. Afgebeeld is een konijn met jongen op de

schoot, dat de wijsvinger tegen de lippen houdt : een niet mis te verstaan verzoek om stilte.

Richtlijnenborden kunnen op verscheidene plaatsen in het Westhoek-reservaat worden aangebracht. Bij voorkeur kunnen zij echter samen met de informatieborden aan de ingangen worden voorzien. Omwille van de grote erosiegraad en ook omdat vandalisme niet geheel uit te sluiten is, verdient het aanbeveling deze borden uit duurzaam en stevig materiaal te vervaardigen en op voorhand in vervangingsborden te voorzien. Het lijkt niet overdreven de aanmaak van zo'n 20 borden voorop te stellen.

Edukatieve voorlichting der rekreanten kan vooral via natuurpaden en beschrijvende brochures geschieden. Voor zover de financiële middelen het toelaten kan ook een optie tot het oprichten van een bezoekerscentrum worden genomen. Dit gebouw kan in een eenvoudige stijl worden opgetrokken en lijkt qua inplanting best langs de zuidgrens te situeren. Volgende functies zouden hierin kunnen worden voorzien : ontvangstruimte met informatiestand, tentoonstellingsruimte, toiletten, E.H.B.O.-post, biologisch station en woning van de beheerder.

Een gunstige werking t.o.v. het rekreatief gedrag mag ook worden verwacht van de intensivering van het aantal geleide wandelingen.

- Meer toezicht en bewaking.

Het lijkt aangewezen om het toezicht tijdens de zomermaanden te intensifiëren door een bestendig karakter aan de bewaking te geven. Niet alleen een stiptere naleving van de rekreatienormen, maar ook de veiligheid van de rekreanten verantwoorden een permanent toezicht.

- Eksklusieve ontsluiting van het reservaat voor wandelaars.

Het mag juist en verantwoord worden geacht dat het reservaat alleen toegankelijk is gesteld op de paden. Om afwijking van de routes te voorkomen dient de bebakening frekwent op haar functionaliteit getoetst. Ook dringt wekelijks nazicht van de bebording zich op.

Op de snijpunten van de wandelroutes en aan de ingangen lijkt het wenselijk op onopvallende wijze een plattegrond van het reservaat aan te brengen, met enige detaillering van de omgeving waar men zich bevindt.

De vele thans bestaande informele paden dienen maximaal herleid. Door het opwerpen van hindernissen (duindoornstruweel) kan een verder gebruik worden verhinderd. Eventueel kunnen een aantal dezer paden in het officiële padennet worden opgenomen. Teneinde het beschrijven van een grotere wandelomloop binnen het reservaat mogelijk te maken, komt het wenselijk voor om het Oostergrenspad met het Duindoornpad langsheen de zuidelijke reservaatsgrens te verbinden.

- Aanvullende maatregelen van protektie t.a.v. de buitenduinen.

Zoals aangetoond concentreert het bezoek zich in hoofdzaak in de buitenduinen aan de noordoostzijde van het reservaat. Daar deze zone in natuurwetenschappelijk opzicht van grote betekenis is,

- uit faunistisch onderzoek bleek dat de aldaar aanwezige schelpenstrandjes tevens als broedgebied van strandplevieren (*Charadrius Alexandrinus* L.) fungeren (1) - verdient het aanbeveling de recreatie aldaar te drukken door vooral ongeregelde penetratie vanaf het strand onmogelijk te maken.

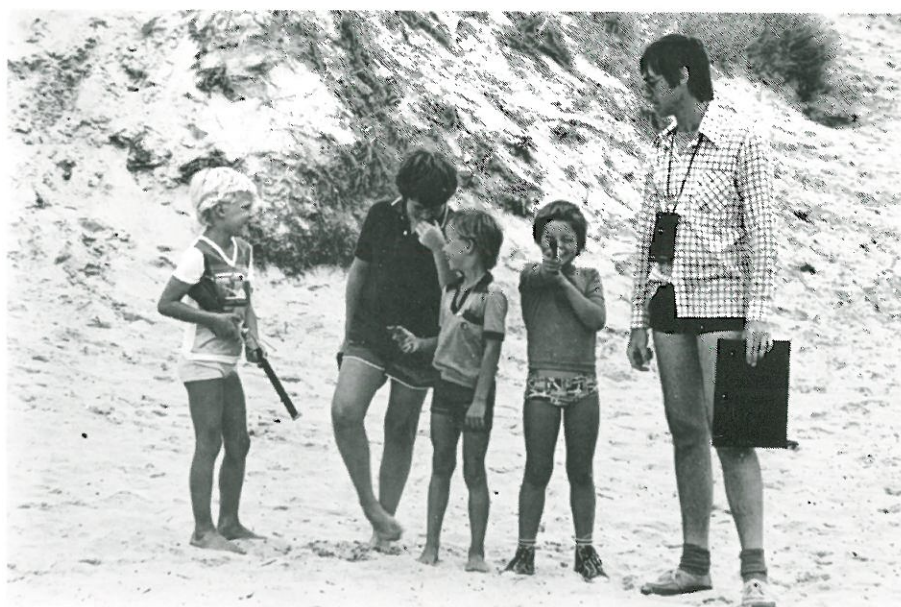
Het aanbrengen van een afsluiting langsheen de gehele duinvoet (op een drietal plaatsen kan een doorgang worden uitgespaard) is hiertoe onontbeerlijk. Bij voorkeur kan als afrastering een rooster met vierkante of ruitvormige mazen van relatief klein formaat worden gebezigd. Hoewel een dergelijke afrastering op het eerste gezicht een gemakkelijke hindernis lijkt, wijst de praktijk een grotere efficiëntie dan vijf draden prikkeldraad uit. (Het blijkt nl. dat het meebuigen van het raster zonder af te breken, de rekreatant in zekere zin afschrikt). Bovendien is een raster heel wat steviger en duurzamer, wat zeker aan de zeereep een must is.

(1) P. Geldhof, Faunistiek en recreatie in de verkavelingsduinen van de Westhoek, Studie in opdracht van het Staatssekretariaat voor het Leefmilieu, Lab. Oecologie R.U.G., 1975.

*Door verstuiwing raakt veel
bebording onklaar. Vooral in
het centrale wandelduin is
wekelijks nazicht praktisch een
"must" !*

*De behoefte aan informatie en
voorlichting is groot. Naast
situeringsborden zou ook in richt-
lijnenborden kunnen voorzien
worden.*

*Probleem is vooral hoe deze
kinderen kond maken dat dit ge-
drag niet past in een reservaat.
Edukatie binnen, maar ook buiten
het reservaat is hiervoor nodig.*

Ook van buitenaf kan via een aangepaste bebording de druk op deze zone worden afgewend. Op heden is de bewegwijzering naar het reservaat vrijwel uitsluitend op de ingang aan de Schuylhavenlaan afgestemd. Het ware wenselijk deze bewegwijzering meer op de ingangen aan de Groene Biezenlaan te richten. Langs de Schuylhavenlaan zijn ook talrijke doorgangen naar het strand voorzien. Door op deze plaatsen uitdrukkelijk een markering "strand" te voorzien, kan wellicht een gedeelte van het recreantenpubliek dat thans via de Schuylhaven- ingang en het reservaat naar het strand doorstroomt langs deze duindoorgangen worden afgeleid.

- *Krachtdadig tegengaan van vervuiling.*

Een bijzonder probleem stelt zich t.o.v. de vervuiling van het reservaat. Hoewel het overschakelen op een meer mobiel recreatiepatroon op lange termijn wellicht kentering kan brengen, moet op korte termijn dringend chemische verontreiniging door zwerfvuil kordaat worden aangepakt. Er mag immers niet worden verwacht dat de recreanten papier, schillen, lege blikjes, e.d. uit eigen beweging over lange afstand met zich mee zullen dragen. Het vervuilingseuvel kan dan ook alleen worden ondervangen door doelmatige afvalkorven die bij voorrang aan de ingangen of op punten waar druk recreatieverkeer is, dienen geplaatst. Bijzonder belangrijk is hierbij dat de korven tijdig worden geleegd en dat het terrein zelf zo goed mogelijk wordt schoongehouden.

In een gebied waar geen zwerfvuil langs de paden ligt, komt men er niet zo snel toe iets weg te werpen. Het reinhouden van het reservaat is echter gezien de belangrijke aanvoer zwerfvuil vanuit de zee geen eenvoudige opgave.

LIJST VAN DE KAARTEN EN HISTOGRAMMEN

KAART 1 :	Recreatief-Infrastrukturele voorzieningen	9
KAART 2 :	Opname bezoekersquantum : situering telposten en toegangen	14
KAART 3 :	Ingaande bezoekersstroom, uitzetting per ingang in absolute cijfers	17
KAART 4 :	Uitgaande bezoekersstroom, uitzetting per uitgang in absolute cijfers	19
HISTOGRAM 1 :	Globale bezoekersintensiteit per toegang tussen 9.00 uur en 18.00 uur	22
HISTOGRAM 2 :	Grafische voorstelling van het in- en uitgaand verkeer	23
KAART 5 :	Lokalisatie van de stationaire recreanten bij zeer zonnig weertype	27
KAART 6 :	Lokalisatie van de stationaire recreanten bij relatief mooi weer	28
KAART 7 :	Gebruiksintensiteit van de wandelpaden	32
KAART 8 :	Zones onder intensieve recreatiedruk	33
KAART 9 :	Herkomst van de bezoekers aan het Staats- natuurreservaat De Westhoek	36

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD

1. INLEIDING	1
2. METHODIEK	2
2.1. Aangewende onderzoekstechnieken	2
2.1.1. De enquêtering	2
2.1.2. Externe observatie	4
2.2. Verwerkingsmethode	6
3. ELEMENTAIRE GEGEVENS NOPENS HET REKREATIEOBJEKT	7
3.1. Ligging en terreingesteldheid	7
3.2. Ontsluiting en bereikbaarheid	7
3.3. Rekreatieve infrastructuur	8
3.4. Beheer, bewaking en politiereglement	8
4. DE BEZOEKSINTENSITEIT	12
4.1. Inleiding	12
4.2. Telresultaten	13
4.2.1. Tijdstippen en aantallen	13
4.2.2. Bezoeksintensiteit per ingang	13
4.3. Besluiten	20
5. LOKALISATIE VAN DE BEZOEKERSSTROOM EN SPREIDING IN HET TERREIN	24
5.1. Inleiding	24
5.2. Lokalisatie der stationaire recreanten	24
5.3. Spreiding der mobiele recreanten	26
5.3.1. Wandelintensiteit op de bewegwijzerde paden	26
5.3.2. Wandelintensiteit op de informele paden	30
5.4. Besluiten	31

6. PROFIEL EN AKTIVITEITENPATROON VAN DE WESTHOEKKREKREANTEN	34
6.1. Inleiding	34
6.2. Resultaten van het onderzoek	35
6.2.1. Identifikatie van de rekreanten	35
- <i>Herkomst der rekreanten</i>	
- <i>Leeftijd</i>	
- <i>Geslacht</i>	
- <i>Beroep</i>	
6.2.2. Karakteristieken van het bezoek	38
- <i>Eendagsrekreanten en vakantiegangers</i>	
- <i>Tijdstip en duur van het bezoek</i>	
- <i>Groepsgrootte en samenstelling</i>	
- <i>Bezoeksfrekwentie</i>	
- <i>Middelen van vervoer</i>	
- <i>Informatie over het reservaat</i>	
- <i>Kennis van het gebied als reservaat</i>	
- <i>Wandelen op de paden</i>	
- <i>Participatie aan geleide wandelingen</i>	
- <i>Recreatieve activiteiten</i>	
6.2.3. Rekreantenopinies	44
- <i>De bewaking</i>	
- <i>Wensen en grieven</i>	
6.3. Besluiten	48
7. SLOTKONKLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR HET TOEKOMSTIG BEHEER	52
7.1. Rekreatie en natuurbehoud	52
7.2. Suggesties en aanbevelingen voor het beheer	54
- <i>Meer voorlichting zowel informatief als edukatief</i>	
- <i>Meer toezicht en bewaking</i>	
- <i>Eksklusieve ontsluiting van het reservaat voor wandelaars</i>	
- <i>Aanvullende maatregelen van protektie t.a.v. de buitenduinen</i>	
- <i>Krachtddadig tegengaan van vervuiling</i>	
LIJST VAN DE KAARTEN EN HISTOGRAMMEN	58
INHOUDSTAFEL	59
BIJLAGE 1 : Model telformulier	
BIJLAGE 2 : Model gestandaardiseerde vragenlijst	

BIJLAGE 1 : MODEL TELFORMULIER

WESTVLAAMSE VERENIGING VOOR DE VRIJE TIJD V.Z.W.
 ONDERZOEK BEZOEKSINTENSITEIT STAATSNATUURRESERVAAT DE WESTHOEK TE DE PANNE
 (JULI - AUGUSTUS 1979)

DATUM :
 NAAM TELLER :

DOORGANG NR :
 WEERSOMSTANDIGHEDEN :

UUR	IN				UIT			
	a	b	c	d	a	b	c	d
08.00 - 08.30								
08.30 - 09.00								
09.00 - 09.30								
09.30 - 10.00								
10.00 - 10.30								
10.30 - 11.00								
11.00 - 11.30								
11.30 - 12.00								
12.00 - 12.30								
12.30 - 13.00								
13.00 - 13.30								
13.30 - 14.00								
14.00 - 14.30								
14.30 - 15.00								
15.00 - 15.30								
15.30 - 16.00								
16.00 - 16.30								
16.30 - 17.00								
17.00 - 17.30								
17.30 - 18.00								
18.00 - 18.30								
18.30 - 19.00								
19.00 - 19.30								
19.30 - 20.00								

BIJLAGE 2 : MODEL GESTANDAARDISEERDE VRAGENLIJST.

WESTVLAAMSE VERENIGING VOOR DE VRIJE TIJD V.Z.W.

ENQUETE IN OPDRACHT VAN HET MINISTERIE VAN LANDBOUW (BESTUUR VAN WATERS EN BOSSEN) :

REKREATIEONDERZOEK NAAR HET BEZOEKERSPATROON EN -GEDRAG IN HET STAATSNATUURRESERVAAT
DE WESTHOEK TE DE PANNE - JULI-AUGUSTUS 1979.

ENQUETEFORMULIER NR :

DATUM :

SPREEKTAAL :

ZONE :

UUR :

WEERSOMSTANDIGHEDEN :

1. INTRODUKTIE

- a. Aanspreken bezoeker - voorstellen van de interviewer
- b. Doelstelling : Rekreatieve gegevens verzamelen met het oog op het te voeren beleid en beheer in dit duingebied.

2. VRAGENLIJST

1. Waar woont U ?
2. Bent U hier met vakantie ?
Zo ja, op welke plaats ?
3. Met hoeveel personen bent U naar hier gekomen ?
4. Ondervond U moeilijkheden met het parkeren ?
De bewegwijzering ?
5. Sinds hoe laat bent U hier ?
Tot hoe laat blijft U hier ?
6. Komt U hier vaak ?
7. Langs welke informatie is dit duingebied U bekend ?
8. Wat is uw voornaamste activiteit in dit duingebied ?
9. Maakt U gebruik van de bewegwijzerde wandelpaden ?
10. Nam U reeds deel aan geleide wandelingen in het domein ?
11. Wist U dat dit duingebied een natuurreservaat is ?
12. Vindt U de bewaking voldoende ?
13. Heeft U tenslotte nog bepaalde wensen, klachten of suggesties m.b.t. dit duinreservaat ?

3. IDENTIFIKATIE

- a. Geslacht :
- b. Leeftijd :
- c. Beroep :